

สถานภาพ สถานการณ์ หรือบริบทชุมชน(พื้นที่เป้าหมาย)

1. สภาพพื้นที่

1.1 ประวัติศาสตร์ชุมชน

ชุมชนบ้านโพนคือ เป็นกลุ่มชนเผ่ากะเลิง ที่อพยพหลบหนีภัย (ศึกหือ) สงครามจากฝั่งเทศลาว แขวง สวรรณเขต โดยการนำของ "ขุนเดช" และ "หม่อมสอน" มาก่อตั้งหมู่บ้านซึ่งมาพร้อมกันนั้นมี 5 ครัวเรือน แล้วช่วยกันถากถางที่ไร่ที่นาประกอบกับการปลูกฝ้ายเพื่อทอเป็นเครื่องนุ่งห่ม ก่อนที่จะมาเป็นบ้านโพนคือในปัจจุบัน ได้มีการอพยพที่อยู่หลายครั้ง

การอพยพมาครั้งแรกได้มาตั้งรกรากอยู่ที่บ้านสะพังทอง (คอนปู่ตาในปัจจุบัน) ซึ่งมีดินหมากคืออยู่มากมาย ชาวบ้านให้ความเคารพผิสาางนางไม้ จึงเอาพื้นที่บ้านสะพังทองเป็นคอนปู่ตา ก่อนที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการลงนา คำนานา เกี่ยวข้าว ก็ต้องประกอบพิธีกรรมเช่น ไหว้ปู่ตา

หลังจากที่อพยพออกจากบ้านสะพังทอง หอองฮาง ก็ได้มาตั้งรกรากที่บ้านโพนทอง อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม เดิมแต่ก่อนชาวบ้านจะมีแต่ชื่อ ยังไม่มีนามสกุล การใช้นามสกุลใช้ตามชื่อผู้มาก่อตั้งหมู่บ้าน นั่นก็คือ ขุนเดชกับหม่อมสอน จึงเป็นที่มาของนามสกุล "เดชะสอน" ส่วนนามสกุล "เสนาสี" มาจากเชื้อพระวงศ์ของเจ้าเมืองนครกรุง ชื่อ "นายเส" กับ "นางสี" ผู้สร้างพระธาตุคอนธาตุ ในวัดป่าคอนธาตุในปัจจุบัน หลังจากที่สร้างพระธาตุเสร็จจึงได้ตั้งหลักปักฐาน เป็นกลุ่มที่มาที่หลังของ "ขุนเดชกับหม่อมสอน" ส่วนนามสกุล "วงศ์โพนทอง" โดยการนำ "นายวงศ์" กับ "นางทอง" ของเป็นกลุ่มที่มาอยู่ที่หลังนามสกุล "เสนาสี"

ต่อมาได้เกิดภัยน้ำท่วมและเกิดโรคระบาดอย่างหนักจึงได้มาการอพยพอีกหนึ่ง โดยมาตั้งอยู่ที่บ้านโพนคือในปัจจุบัน และได้มาการแตกขยายตัวกันไปอยู่ในหมู่บ้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นบ้านโพนก่อ หนองไส บ้านหนองปลาตุก ส่วนนามสกุล "วงศ์โพนทอง" ที่ไม่ได้อพยพมาด้วย จึงตั้งหลักปักฐานอยู่ที่บ้านโพนทอง จึงเป็นที่มาของนามสกุล "วงศ์โพนทอง" ในบ้านโพนทอง (แม่ฮู้บุญญา เดชทะสอน)

เผ่ากะเลิง มีประวัติความเป็นมาบนผืนแผ่นดินไทยอันยาวนาน มีวัฒนธรรมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ด้วยการสวมใส่เสื้อผ้าทอมือจากฝ้าย ย้อมสีด้วยวัตถุดิบธรรมชาติ เช่น สีจากดินคราม เป็นต้น ต่อมาได้มีการพัฒนามาใช้เปลือกไม้ที่ให้สีต่าง ๆ ในอดีตชาวบ้านมีการปลูกฝ้าย และเก็บฝ้ายมาปั่นเป็นด้ายเพื่อการทอผ้าใช้เอง รวมถึงการออกแบบตัดเย็บเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มก็ตัดเย็บด้วยฝีมือทั้งสิ้น

เครื่องแต่งกายที่บ่งบอกความเป็นเอกลักษณ์ของเผ่ากะเลิง คือ ผู้ชายจะนุ่งกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อม่อฮ่อมผ้าฝ้ายย้อมคราม ทั้งสีดำ สีกรมท่า โดยเสื้อม่อฮ่อมจะมีลักษณะด้านบนมีกระเป๋าทรงหนึ่งแห่ง ด้านล่างซ้าย และขวาด้านละหนึ่งแห่ง ผู้ชายสูงอายุจะนุ่งโสร่งดาหมากรุก สวมเสื้อม่อฮ่อมเช่นเดียวกัน

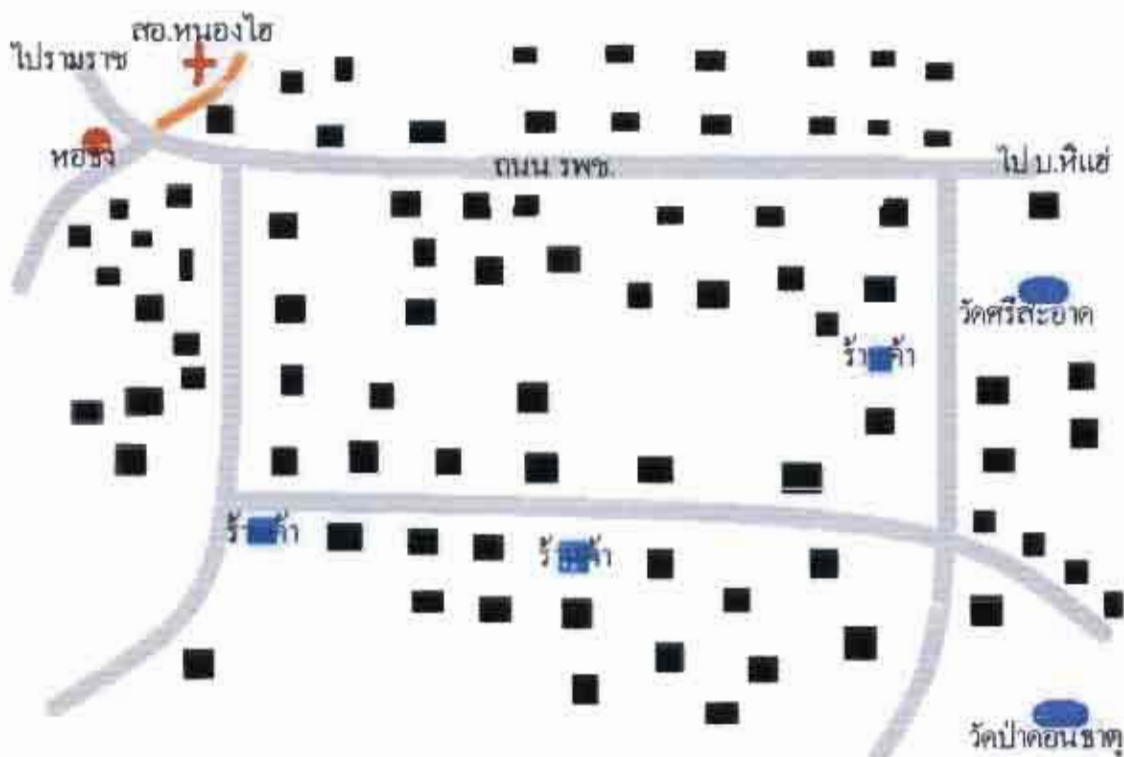
สำหรับผู้หญิงของเผ่าจะแต่งกายสวมเสื้อแขนทรงกระบอก (แขนจำ) สี เน้นสีขาวหรือดำไม่มีลาย คอกลม นุ่งผ้าถุงมัดหมี่คอตินลายต่าง ๆ สำหรับเครื่องแต่งกายของผู้หญิงในวัยรุ่นและวัยสาวจะมีลวดลายและสีสันตามความชอบซึ่งเสื้อผ้าที่ย้อมจากสีธรรมชาติมีจุดเด่นคือไม่มีอันตรายต่อร่างกาย เนื่องจากไม่มีสารเคมีเจือปน

เครื่องแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ทั้งหญิงและชายของเผ่ากะเลิง จะ ใช้แต่งในงานประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ อาทิ งานบุญตามประเพณีของหมู่บ้าน งานแต่งงาน งานทำบุญดักบาตรในเทศกาล งานต้อนรับผู้ใหญ่ในบ้านเมือง และ ฯลฯ

จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ทำให้วิถีชีวิตดั้งเดิมแบบชนเผ่าเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย จากที่ในอดีตทุกครัวเรือนจะปลูกฝ้าย เก็บฝ้าย ปั่นด้าย ทอผ้าใช้เองหลังจากว่างเว้นการไถนา เกษวข้าว แต่ทุกวันนี้ภาพเหล่านั้นแทบไม่หลงเหลืออยู่เลย

วิถีชีวิตของชาวเผ่ากะเลิง เริ่มเปลี่ยนแปลงเนื่องจากอิทธิพลของความเจริญด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงด้านการแต่งกายที่เกิดจากองค์ความรู้และภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ถูกกลืนเลือน ขาดการสืบสานอย่างต่อเนื่อง ไม่มีการปลูกฝ้ายหรือหาพันธุ์พืชพันธุ์ไม้ที่ให้สีมาปลูกทดแทนจนสูญหายไปเกือบหมดสิ้น ส่วนผู้ที่ยังคงรักษามรดกภูมิปัญญาคนรุ่นปู่ย่าตายายเอาไว้จำเป็นต้องซื้อวัตถุดิบจากภายนอกที่มีราคาแพง ผู้คนในชุมชนหันไปนิยมใช้เสื้อผ้าสำเร็จรูปมากขึ้นจนแทบไม่รู้จักเสื้อผ้าของชนเผ่าที่มีมาแต่อดีต

1.2 ที่ตั้ง – อาณาเขต (แผนที่ประกอบ)

ทิศเหนือ	ติดกับ	บ้านหนองไฮ, บ้านหินแฮ่
ทิศใต้	ติดกับ	บ้านดงสว่าง
ทิศตะวันออก	ติดกับ	บ้านหนองไฮ, บ้านโพนก่อ
ทิศตะวันตก	ติดกับ	บ้านหินแฮ่, บ้านบะหว้า

1.3 ลักษณะทางภูมิศาสตร์

บ้านโพนค้อ เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก อยู่ล้อมรอบด้วยหมู่บ้าน 2 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหนองไฮและบ้านโพนค้อ เป็นหมู่บ้าน ซึ่งชุมชนดังกล่าวมีความเป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่ากะเลิง ยังคงใช้ชีวิตวิถีแบบเรียบง่าย ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของชุมชนเป็นพื้นที่ราบลุ่มแห้งแล้ง พื้นที่ป่ารอบนอกเป็นป่าเบญจพรรณไม่ค่อยรกเท่าไรนัก บ้านโพนค้อเป็นหมู่บ้านทางผ่าน 3 เส้นทางคือ เส้นทางไป ต.รามราช อ.ท่าอุเทน จ.นครพนม เส้นทางที่สองคือ เส้นทางไป อ.ท่าอุเทน และเส้นทางออกไปกุคกุ่ม อ.โพนสวรรค์

2. สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

2.1 ประชากร (จำนวนประชากร ชาย- หญิง ,ขนาดและวัยของประชากร)

ข้อมูลประชากรบ้านโพนค้อ ตำบลรามราช อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม

ช่วงอายุ	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
ต่ำกว่า 1 ปี	4	1	5
1 – 4 ปี	28	4	32
5 – 9 ปี	16	12	28
10 – 14 ปี	9	12	21
15 – 19 ปี	12	23	35
20 – 24 ปี	18	20	38
25 – 29 ปี	21	23	44
30 – 34 ปี	20	12	32
35 – 39 ปี	11	10	21
40 – 44 ปี	12	11	23
45 – 49 ปี	12	9	21
50 – 54 ปี	10	10	20
55 – 59 ปี	8	7	15
60 – 64 ปี	6	7	13
65 – 69 ปี	2	5	7
70 – 74 ปี	3	4	7
รวม	192	170	362

*หมายเหตุ : อ้างอิงข้อมูลประชากรสถานีนอนามัยบ้านหนองไฮ หมู่ 5 ต.รามราช อ.ท่าอุเทน จ.นครพนม

ข้อมูลวันที่ 17 มกราคม 49

2.2 การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน

การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณหมู่บ้าน เป็นการอพยพย้ายถิ่นมาจากแขวงสุวรรณเขต ประเทศลาวอพยพมาอยู่ที่บ้านโพนทอง อ.ท่าอุเทน จ.นครพนม และสุดท้ายก็ได้อพยพมาอยู่ที่บ้านโพนค้อในปัจจุบัน การอพยพนั้นเนื่องมาจากหนีภัยสงคราม (ลาวปราบหือ) และต้องการแสวงหาที่ดินทำกินมีการอพยพย้ายถิ่นอยู่หลายครั้ง ปัจจุบันอายุบ้านโพนค้อ ประมาณ 104 ปี ครอบครัวของนายคำภา เสนาสี พร้อมประชากรจำนวนหนึ่ง (อพยพจากบ้านโพนทอง) หลังจากนั้นก็ได้แตกลูกแม่หลานออกเต็มหมู่บ้าน จึงเป็นที่มาของนามสกุล “เสนาสี” นอกจากนี้ยังมีกลุ่มของนามสกุล “เดชะสอน” โดยการนำของ “ขุนเดช” กับ “หม่อมสอน” พร้อมกับประชากรจำนวนหนึ่ง โดยมาพร้อม ๆ กับกลุ่ม “เสนาสี” ทำให้หมู่บ้านนี้เต็มไปด้วยนามสกุล “เสนาสี” และ “เดชะสอน” โดยมีจำนวนร้อยละกว่า 80 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในหมู่บ้าน

2.3 เส้นทางคมนาคม,การติดต่อกับภายนอก

เส้นทางคมนาคมเข้ามาภายในหมู่บ้าน มีทางเข้าออก 3 เส้นทางคือ

1. ถนน ร.พ.ช. จากบ้านโพนค้อ ถึง บ้านรามราช เป็นระยะทาง 7 กิโลเมตร
2. ถนน ร.พ.ช. จากบ้านโพนค้อ ถึง ปากทางบ้านกุดสะกอย เป็นระยะทาง 11 กิโลเมตร
3. ระยะทางจากบ้านโพนค้อ ถึง จังหวัดนครพนม เป็นระยะทาง 30 กิโลเมตร โดยผ่านทางหลวงหมายเลข 212

2.4 การศึกษา

2.4.1 การศึกษาในระบบ (ก่อนวัยเรียน,ประถมศึกษา,มัธยมศึกษา,มหาวิทยาลัย)

บ้านโพนค้อเป็นหมู่บ้านขนาดกลาง แต่ไม่มีโรงเรียนประจำหมู่บ้าน เด็กนักเรียนต้องเดินทางไปเรียนที่โรงเรียนใกล้บ้าน ซึ่งห่างจากหมู่บ้านประมาณ 2 กิโลเมตร นั่นก็คือ โรงเรียนบ้านโพนค้อ ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาส (โรงเรียนขยายโอกาส ปี พ.ศ. 2540) มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 300 กว่าคน มีครูอาจารย์ทั้งหมด 15 คน และนักการภารโรง 1 คน เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เมื่อเด็กนักเรียนจบการศึกษาภาคบังคับ ม.1 – ม.3 แล้ว ส่วนมากจะให้ลูกเรียนต่อที่โรงเรียนบ้านโพนค้อซึ่งอยู่ใกล้บ้าน บางครอบครัวก็ส่งให้ลูกไปเรียนที่โรงเรียนเชิงอินวิทยา บ้างก็ส่งไปเรียนที่โรงเรียนอุเทนพัฒนา ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำอำเภอ แต่ส่วนมากเมื่อลูกเรียนจบชั้นม.3แล้ว พ่อแม่มักจะให้ลูกลงไปทำงานที่กรุงเทพฯเพื่อหาเงิน หรือไม่ก็ให้ลูกแต่งงาน ไม่นิยมส่งลูกเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นไปอีก จึงเป็นปัญหาในเรื่องความรู้และไม่พัฒนา

2.4.2 การศึกษานอกระบบ (กศน. เครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ)

นอกจากเด็กนักเรียนจะเรียนในระบบหรือภาคบังคับ (ม.1 – ม.3) แล้ว ชาวบ้านโพนค้อหรือเด็กนักเรียนก็ยังเรียนที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน แต่ก็ไม่มากเท่าไรนักเมื่อเทียบกับการเรียนในระบบ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจะตั้งอยู่ที่อำเภอท่าอุเทน เมื่อถึงเวลาสอบเทียบ จะไปทำการสอบที่ในอำเภอท่าอุเทน

2.5 สาธารณสุข (อนามัยชุมชน,ระบบประกันสุขภาพหรือสวัสดิการสุขภาพ)

ในด้านสาธารณสุข ไทบ้านโพนค้อเป็นหมู่บ้านที่มีการดูแลสุขภาพอยู่ในระดับดี มี อสม.ประจำหมู่บ้านและยังมีสถานอนามัยใกล้หมู่บ้านอีกด้วย นั่นก็คือ สถานอนามัยหนองไฮ เป็นสถานอนามัยที่รับผิดชอบ 6 หมู่บ้าน เมื่อไทบ้านเกิดการเจ็บป่วยขึ้นมาก็มักจะไปที่สถานอนามัยหนองไฮ เพื่อทำการรักษาเบื้องต้น แต่ถ้าอาการหนักมากจนไม่สามารถรักษาได้ สถานอนามัยหนองไฮก็จะส่งตัวไปที่โรงพยาบาลท่าอุเทน ซึ่งเป็นโรงพยาบาลประจำอำเภอ ซึ่งห่างจากบ้านโพนค้อประมาณ 12 กิโลเมตร และถ้าหากหนักกว่านั้นก็จะทำการส่งตัวไปที่โรงพยาบาลนครพนม ซึ่งเป็นโรงพยาบาลประจำจังหวัด เป็นโรงพยาบาลที่มีเครื่องมือพร้อมที่สุดในจังหวัด ห่างจากตัวอำเภอท่าอุเทนประมาณ 25 กิโลเมตรและห่างจากบ้านโพนค้อประมาณ 30 กิโลเมตร

นอกจากนี้ยังมีโรงพยาบาลจิตเวชในจังหวัดนครพนม ซึ่งทำการรักษาผู้ป่วยด้านจิตและประสาท ห่างจากบ้านโพนค้อประมาณ 20 กว่ากิโลเมตร ให้การรักษาในเขตบริการจังหวัดนครพนม สกลนคร มุกดาหาร และจังหวัดใกล้เคียงรวมทั้งประเทศเพื่อบ้าน

2.6 วัฒนธรรมและประเพณี

2.6.1 วัฒนธรรมและประเพณีที่ดำรงรักษาไว้หรืออนุรักษ์ฟื้นฟูขึ้นมาใหม่

ไทบ้านโพนค้อมีการปฏิบัติตามประเพณีวัฒนธรรมไทยที่กระทำอยู่เป็นประจำทุกปี ไม่ว่าจะเป็นงานบุญประเพณีวันสำคัญทางศาสนา เช่น งานบุญประเพณีวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา บุญกฐิน บุญข้าวเจี๋ย ซึ่งชาวบ้านจะร่วมกันทำบุญตักบาตร งานประเพณีวันสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่

นอกจากนี้ไทบ้านโพนค้อจะทำพิธีเซ่นไหว้ผีเป็นประจำทุกปีทั้งก่อนและหลังฤดูเพาะปลูกเก็บเกี่ยว ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ของระบบธรรมชาติที่ส่งผลต่อการผลิต และการประกอบอาชีพประมงของชุมชน พิธีกรรมต่างๆ ของบ้านโพนค้อ ได้แก่ การเซ่นไหว้ผีปู่ตา การเซ่นไหว้ผีนา การไหว้ผีนางเทียม (ผีไ้)

2.7 ศาสนา ความเชื่อ และการเคารพนับถือ

ในด้านศาสนา ความเชื่อ ประเพณี ไทบ้านโพนค้อนับถือศาสนาพุทธ ผสมกับความเชื่อเรื่องผี 90 กว่าเปอร์เซ็นต์ โดยจะทำพิธีเซ่นไหว้ผีเป็นประจำทุกปีทั้งก่อนและหลังฤดูเพาะปลูกเก็บเกี่ยว ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ของระบบธรรมชาติที่ส่งผลต่อการผลิต พิธีกรรมต่างๆ ของบ้านโพนค้อ ได้แก่ การเซ่นไหว้ผีปู่ตา การเซ่นไหว้ผีนา การไหว้ผีนางเทียม (ผีไ้)

2.8 การปกครองส่วนท้องถิ่นและภาวะผู้นำ

ผู้นำหมู่บ้านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

1. นายกันหา	เสนาสี	พ.ศ. 2467 – พ.ศ. 2485	ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน
2. นายกล้า	เสนาสี	พ.ศ. 2485 – พ.ศ. 2510	ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน
3. นายกิ	เสนาสี	พ.ศ. 2510 – พ.ศ. 2534	ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน
4. นายมี	เสนาสี	พ.ศ. 2534 – พ.ศ. 2543	ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน
5. นายอุเทน	ชนะพนธ์	พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2548	ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน
6. นายปิ่น	เสนาสี	พ.ศ. 2548 – ปัจจุบัน	ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน

2.9 ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนกับกลุ่มชุมชน

2.9.1 ระบบเครือญาติ,ระบบอุปถัมภ์,ระบบกลุ่มการช่วยเหลือกัน

จากการศึกษาข้อมูลบริบทชุมชน พบว่า ไทบ้านโพนค้อจะมีระบบเครือญาติใหญ่ ๆ อยู่ 2 นามสกุล มีจำนวน 80 กว่าเปอร์เซ็นต์ของจำนวนประชากรทั้งหมดในหมู่บ้าน ที่เหลือจากนั้นเป็นกลุ่มนามสกุลที่ไม่ค่อยใหญ่นักอยู่ 4 กลุ่ม ซึ่งบางครั้งการแต่งงานก็จะแต่งงานกับเครือญาติเดียวกันเป็นส่วนมาก กลุ่มเครือญาติ กลุ่มนามสกุลจึงไม่ค่อยแตกเท่าไรดังรายละเอียดดังนี้

1. นามสกุล “เดชะสอน” เป็นกลุ่มนามสกุลใหญ่ในหมู่บ้าน และเป็นกลุ่มที่มาก่อตั้งหมู่บ้านพร้อม ๆ กับกลุ่มนามสกุล “เสนาสี” เป็นกลุ่มที่อพยพมาจากทางแขวงสุวรรณเขต ประเทศลาว และมีการขยายออกเป็นครอบครัวใหญ่ กลายเป็นกลุ่มเครือญาติขนาดใหญ่ มีจำนวนมากเป็นครั้งต่อครั้งของจำนวนประชากรในหมู่บ้าน ส่วนมากจะกระจายอยู่รอบ ๆ หมู่บ้าน
2. นามสกุล “เสนาสี” เป็นกลุ่มนามสกุลใหญ่ในหมู่บ้าน และเป็นกลุ่มที่มาก่อตั้งหมู่บ้านพร้อม ๆ กับกลุ่มนามสกุล “เดชะสอน” เป็นกลุ่มที่อพยพมาจากทางแขวงสุวรรณเขต ประเทศลาว และมีการขยายออกเป็นครอบครัวใหญ่ กลายเป็นกลุ่มเครือญาติขนาดใหญ่ มีจำนวนมากเป็นครั้งต่อครั้งของจำนวนประชากรในหมู่บ้าน ส่วนมากจะกระจายอยู่รอบ ๆ หมู่บ้าน
3. นามสกุล “ชนะพนธ์” เป็นกลุ่มที่มาพร้อมกับกลุ่ม “เสนาสี” และ “เดชะสอน” แต่มาจำนวนน้อยกว่า มาตั้งรกรากที่บ้านโพนค้อ และมีการขยายออกเป็นครอบครัว มีอยู่ 4 หลังคาเรือน
4. นามสกุล “แสนบุญมี” มาจากแขวงสุวรรณเขต ประเทศลาว มาตั้งรกรากที่บ้านโพนค้อ และมีการขยายออกเป็นครอบครัว มีอยู่ 4 หลังคาเรือน
5. นามสกุล “คูสิตา” มาจากบ้านหนองบาก ค.รามราช อ.ท่าอุเทน จ.นครพนม มีอยู่ 1 หลังคาเรือน

ในระบบเครือญาติของไทบ้านโพนค้อ จะเป็นแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในยามเจ็บป่วยก็จะพากันไปหาหมอ หารดไปส่งที่โรงพยาบาล ไปนอนเฝ้า เยี่ยมไข้ และให้กำลังใจ

ซึ่งกันและกัน หรือแม้แต่งานเทศกาลต่าง ๆ จะมาประชุมพร้อมหน้ากัน พูดคุยสารทุกข์สุกดิบของแต่ละครอบครัว หรือแม้แต่ยามหาปลาหรือหาอาหาร ได้เยอะก็จะแบ่งปันกันในกลุ่มเครือญาติหรือแม้แต่แบ่งปันชาวบ้านด้วยกัน

นอกจากนามสกุลที่กล่าวมาแล้วนั้น ยังมีกลุ่มเครือญาติอื่น ๆ อีกมากมายที่เข้ามาอาศัย และปึกหลักฐานที่บ้านโพนคือ ทำให้มีกลุ่มชนหลากหลายเผ่าพันธุ์ มาจากทางจังหวัดอื่นก็มี

5.1.1 การจัดการความสัมพันธ์และการจัดการกลุ่ม

ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ ส่วนมากจะมีความสัมพันธ์กับแบบสายเลือด คือ ออกจากครอบครัวหนึ่ง ไปเป็นอีกครอบครัวหนึ่ง แบบญาติสนิท หรือแบบญาติห่าง ๆ เมื่อมีงานหรือประเพณีในหมู่บ้านหรือชุมชน ก็จะมาพบเจอกัน ตามสารทุกข์ของกันและกัน เป็นวิถีชีวิตที่มีมาแต่ยาวนาน

5.1.2 การดำเนินกิจกรรมร่วมกัน

ในช่วงงานกิจกรรมประเพณีของชุมชน หรือแม้แต่งานภายในกลุ่มเครือญาติ ไม่ว่าจะเป็นงานบุญอุกขาย งานแต่งงาน งานวันเกิด ฯลฯ ญาติพี่น้องก็จะมาทำกิจกรรมร่วมกัน อย่างพร้อมหน้าพร้อมตา มีการพาลูกหลานมารู้จักกับญาติผู้ใหญ่ มีการกินข้าวกินปลาร่วมกัน ทำความรู้จักมักคุ้นและสร้างความสนิทสนมกันยิ่งขึ้น

5.1.3 ปัญหา,ความขัดแย้งและการช่วยเหลือ

ปัญหาความขัดแย้งภายในกลุ่มเครือญาติไม่ค่อยมี แต่เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นระหว่างเครือญาติกับบุคคลอื่น ญาติพี่น้องก็จะช่วยกันแก้ปัญหา ช่วยไกล่เกลี่ยและสุดท้ายปัญหาก็จบลงได้ด้วยดีทั้งสองฝ่าย

5.2 ระเบียบข้อปฏิบัติ กฎเกณฑ์ของชุมชน

กฎระเบียบหมู่บ้านของบ้านโพนคือมีดังนี้

1. ห้ามยิงปืน จุดประทัดภายในหมู่บ้านทุกเวลา ตลอด 24 ชั่วโมง
2. ห้ามใส่เบ็ดในนาข้าวของคนอื่น
3. ห้ามขับรถเสียงดัง และขับเร็วภายในหมู่บ้าน
4. ห้ามเปิดเครื่องเสียงส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่น
5. ห้ามทะเลาะวิวาทในงานพิธีต่าง ๆ ที่หมู่บ้านจัดขึ้น
6. ห้ามลักขโมยสิ่งของของผู้อื่น ถ้าจับได้ปรับครั้งละ 500 บาท

5.3 การจัดการความขัดแย้ง, ความผิด, บทลงโทษ, การลงโทษ และการปรับเปลี่ยนตามยุคตามสมัย

1. กล่าวตักเตือน 3 ครั้ง
2. หลังจากมีการตักเตือนไปแล้วหากมีการฝ่าฝืนหรือมีการล่วงเกิน ทำการปรับตั้งแต่ 500 – 20,000 บาท

3. สภาพทางเศรษฐกิจ

3.1 การประกอบอาชีพ

3.1.1 ภาคการเกษตร (การผลิตและการแปรรูป)

ชนิดพืช	เดือน/กิจกรรม											
	ม.ค	ก.พ	มี.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค
หน่อ					หวาน กล้า	ค่านา	ไต้ไต้	ไต้ไต้			เก็บ เกี่ยว	เก็บ เกี่ยว

3.1.2 นอกภาคการเกษตร (การผลิตและการแปรรูป)

รายการ	เดือน/กิจกรรม											
	ม.ค	ก.พ	มี.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค
การทอด พื้นเมือง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การจัด สวน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การทอด เสื่อจาก มือ	✓	✓			✓	✓						✓
หาปลา ตามหนอง น้ำ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

3.2 การบริหารจัดการกลุ่มทอผ้า

ระเบียบข้อบังคับกลุ่มทอผ้าพื้นเมือง บ้านโพนค้อ ตำบลรามราช อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม

หมวดที่ 1

ข้อความทั่วไป

1. กลุ่มต่อไปนี้เรียกว่า กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ
2. ระเบียบข้อบังคับนี้ ใช้ตั้งแต่ พ.ศ. 2538
3. ตั้งอยู่ที่ 32/1 หมู่ที่ 4 บ้านโพนค้อ ตำบลรามราช อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม
4. ระเบียบข้อบังคับนี้ หมายถึง กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ

5. สมาชิก หมายถึง สมาชิกของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ
6. คณะกรรมการ หมายถึง คณะกรรมการดำเนินงานกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ

หมวดที่ 2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้น
2. เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ
3. เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสิทธิภาพการทำงานของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ ตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
4. เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ
5. เพื่อร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นและสร้างความมั่นคงให้เกิดแก่สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย
6. เพื่อให้มีทุนหมุนเวียนในกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ

หมวดที่ 3 สมาชิกและการขาดสมาชิกภาพ

1. ตาย
2. ลาออก
3. มติของกรรมการ 2 ใน 3 ให้ออก

หมวดที่ 4 รายได้และรายจ่ายของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ

1. จากค่าสมัครค่าธรรมเนียมเป็นสมาชิกของเครือข่าย
 2. จากค่าบำรุงของสมาชิก
 3. จากการจัดกิจกรรมของกลุ่ม
 4. จากการรับบริจาค
 5. จากดอกเบี้ยเงินฝาก
 6. จากการขายผลิตภัณฑ์
- กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อมีรายจ่ายดังนี้
1. จ่ายให้เป็นค่าสวัสดิการแก่สมาชิก

2. จ่ายเพื่อสาธารณะประโยชน์
3. จ่ายเพื่อบำเหน็จบำนาญของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ
4. จ่ายตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ

หมวดที่ 5

สิทธิและหน้าที่ของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ

1. มีสิทธิเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ ต่อคณะกรรมการ
2. มีสิทธิได้รับสวัสดิการต่าง ๆ ที่กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ จัดให้มีขึ้น
3. มีสิทธิเข้าร่วมประชุมของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ
4. สมาชิกมีสิทธิในการเลือกตั้งหรือได้รับการเลือกตั้งเป็นคณะกรรมการของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ และมีสิทธิออกเสียงลงมติต่าง ๆ ให้ที่ประชุมได้คนละ 1 เสียง
5. มีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามระเบียบของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อโดยเคร่งครัด
6. มีหน้าที่ประพฤติให้สมเกียรติที่เป็นสมาชิกของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ
7. มีหน้าที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินงาน/ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ
8. มีหน้าที่ร่วมกิจกรรมของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อที่ได้จัดขึ้น
9. มีหน้าที่เผยแพร่ชื่อเสียงของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย
10. มีหน้าที่ร่วมประชุมทุกครั้งที่มีการประชุมของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ

หมวดที่ 6

คณะกรรมการและการดำเนินงาน

1. ให้มีคณะกรรมการ 1 คณะ จำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน กรรมการ เลขานุการ ที่ปรึกษา และกรรมการอื่น ๆ ตามความเหมาะสม
2. คณะกรรมการอยู่ในวาระได้ 2 ปี เมื่อครบกำหนดวาระ คณะกรรมการจะต้องพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ
3. เมื่อคณะกรรมการชุดเก่าพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ให้คณะกรรมการชุดเก่าปฏิบัติงานจนกว่าคณะกรรมการชุดใหม่จะเข้ารับหน้าที่ต่อไป
4. กรณีตำแหน่งกรรมการว่างลงด้วยเหตุอันใดก็ตาม ให้คณะกรรมการพิจารณาสรรหาแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งแทน
5. ให้มีการประชุมคณะกรรมการอย่างน้อย 1 ครั้ง/เดือน
6. คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ

หมวดที่ 7

การประชุมใหญ่

1. ให้มีการประชุมใหญ่ ตามอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และต้องมีสมาชิมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมด จึงจะครบองค์ประชุม
2. ในกรณีที่สมาชิกไม่ครบองค์ประชุมตามข้อที่ 1 ให้ประธานกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ นัดประชุมสมาชิกใหม่ ภายใน 15 วัน และถ้ามีสมาชิมาประชุมไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 เสร็จญักมีอำนาจเก็บเงินไว้ใช้จ่ายได้ไม่เกิน 1,000 บาท
3. มติที่ประชุมใหญ่จะใช้บังคับได้ ต้องมีสมาชิกลงมติไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของผู้เข้าร่วมประชุม

หมวดที่ 8

การลงทะเบียนการเงินการบัญชี

1. กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อจะต้องจัดทำบัญชีแสดงฐานะการเงินไว้ ณ ที่ทำการกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้าน โพนค้อ
2. เงินทุกประเภทของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ ต้องฝากไว้กับธนาคารในนามของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ โดยมีคณะกรรมการรับผิดชอบฝากและถอนเงินจำนวน 3 คน โดยลงนามอย่างน้อย 2 ใน 3 คน เสร็จญักมีอำนาจหน้าที่เก็บรักษาเงินไว้ใช้จ่ายได้ไม่เกิน 2,000 บาท
3. ประธานมีอำนาจสั่งจ่ายเงินได้ครั้งละไม่เกิน 2,000 บาท คณะกรรมการมีอำนาจสั่งจ่ายเงินได้ครั้งละไม่เกิน 1,500 บาท
4. เงินหรือผลประโยชน์ที่กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อได้รับ ถือเป็นทรัพย์สินของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อทั้งสิ้น
5. ให้คณะกรรมการแต่งตั้งสมาชิกจำนวน 2 คน ตรวจสอบการเงินของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง
6. ให้เสร็จญักทำบัญชีงบดุลเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ประจำทุกครั้ง
7. หลักฐานเอกสารทางทะเบียนการเงินการบัญชีและงบดุลต้องเก็บไว้ ณ ที่ทำการกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ
8. การแก้ไขและเพิ่มเติมข้อบังคับ จะกระทำได้โดยมีมติที่ประชุมใหญ่และต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 เสียง ของสมาชิกในที่ประชุมและไม่ขัดต่อวัตถุประสงค์ของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ

หมวดที่ 9

การเลิกกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อและการทำระบบบัญชี

1. กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อจะเลิกกิจกรรมได้ต่อเมื่อ มีมติที่ประชุมให้เลิก
2. เมื่อมีการเลิกกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ ให้คณะกรรมการจัดให้มีการชำระบัญชี และการจัดการทรัพย์สินตามมติที่ประชุมใหญ่
3. กรณีที่ประธานกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ หรือคณะกรรมการดำเนินการจ่ายเงินไม่ชอบด้วยข้อบังคับ ให้ผู้ส่งจ่ายเงินเป็นผู้รับผิดชอบส่งเงินคืนเงินกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ ภายใน 15 วัน นับตั้งแต่วันที่กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อแจ้งให้ทราบ

หมวดที่ 10

บทเฉพาะการ

1. ระเบียบข้อบังคับฉบับนี้ จัดทำขึ้น โดยคำนึงถึงสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสภาพทั่วไปของชุมชนและท้องถิ่น บรรดาประกาศ คำสั่ง ข้อบังคับและระเบียบต่าง ๆ ที่ขัดหรือแย้งกับระเบียบข้อบังคับนี้ ให้ใช้ระเบียบข้อบังคับนี้แทนจนกว่าจะมีการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลง
2. การเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อบังคับในระเบียบนี้ จะกระทำโดยมติของคณะกรรมการกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ และสมาชิกกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ เห็นชอบ 2 ใน 3 ของสมาชิกทั้งหมด
3. ภายในกำหนด 1 ปี นับตั้งแต่ระเบียบมีผลบังคับใช้ ให้คณะกรรมการกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ ประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมต่อไป
4. ให้ประธานเครือข่ายเป็นรักษาการและเป็นผู้ลงนามในข้อบังคับนี้

ลงชื่อ.....

(นางบังอร ชนะพจน์)

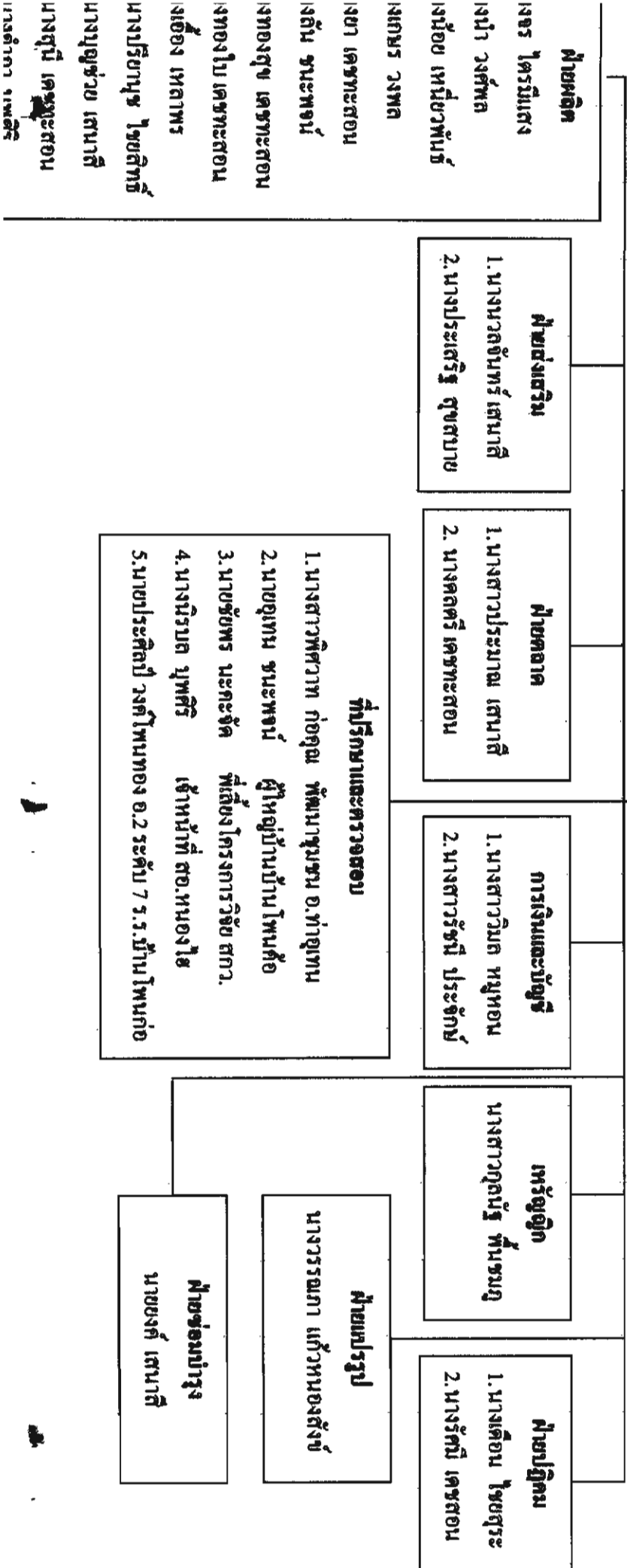
ประธานกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อ

โครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่มทอผ้าพื้นเมือง บ้านโพหม้อ ค.รามราช อ.ท่าอุเทน จ.นครพนม

คณะกรรมการบริหารจัดการกลุ่มทอผ้าพื้นเมือง บ้านโพหม้อ ค.รามราช อ.ท่าอุเทน จ.นครพนม

ประธานกลุ่ม
นางบังอร ชมะพจน์

รองประธาน
นางศุภกา เชื้อทอง

3.3 การลงทุนการผลิต

จากการลงทุนที่ผ่านมาทางกลุ่มฯได้มีการวางแผนโครงสร้างการปฏิบัติงานและแผนการผลิต โดยต้องพึ่งพาวัตถุดิบที่เป็นค้ายเป็นหลัก ซึ่งต้องไปหาจากจังหวัดใกล้เคียง ส่วนที่เป็นอุปกรณ์ สมาชิกสามารถหาหรือผลิตเอง ได้แก่ กี่ทอดผ้า กระสวย ส่วนที่เป็นฟืม ทางกลุ่มเป็นผู้จัดหาให้ เมื่อได้วัตถุดิบที่เป็นผ้าแล้ว ทางกลุ่มจะเรียกสมาชิกมาทำข้อตกลง เลือกสีและเลือกลายที่ต้องการ เมื่อได้สีและลายที่ต้องการแล้วสมาชิกจะช่วยกันมัดหมี่ตามลายที่ระบุและช่วยกันย้อมสีผ้า ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้เรื่องการมัดหมี่ กรรมวิธีการย้อมสีธรรมชาติ

เมื่อได้เส้นด้ายที่ย้อมสีเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็เริ่มสู่กระบวนการทอ โดยการแจกจ่ายวัตถุดิบให้สมาชิกไปทอตามลวดลายที่กลุ่มกำหนด โดยกลุ่มจะออกตรวจสอบคุณภาพของผ้าที่ทอ เมื่อทอเสร็จกลุ่มฯก็จะไปรับซื้อถึงที่ โดยให้ในราคาเมตรละ 80 บาท และขึ้นอยู่กับความยากง่ายของลายผ้า

เมื่อได้เป็นผืนผ้าแล้วทางกลุ่มก็จะทำการแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้มีรูปแบบที่หลากหลาย และบางครั้งก็ผลิตตามออเดอร์การสั่งสินค้าจากหน่วยงานต่าง ๆ หรือผลิตตามความต้องการของตลาด

3.4 การจัดการปัจจัยการผลิต

3.4.1 ปัจจัยที่ผลิตเอง

ที่บ้านโพนคือเกือบทุกหลังคาเรือนเป็นครอบครัวเกษตรกรกรรม เมื่อว่างเว้นจากภาคเกษตรหญิงสตรีก็จะหารายได้เสริมด้วยการทอผ้า ซึ่งทำกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยทางกลุ่มฯจะเป็นผู้ให้วัตถุดิบและสอนกระบวนการทำงานเกือบทุกกระบวนการ

โดยกรรมวิธีการทอผ้าที่บ้านหรือกลุ่มสตรีมีทักษะอยู่แล้ว ทำให้ง่ายและไม่ต้องเสียเวลาเรียนรู้การทอ แต่ที่ไม่ค่อยรู้ก็คือการย้อมสีผ้า ซึ่งยังเป็นเรื่องยากอยู่ ทางกลุ่มฯจึงต้องเรียกสมาชิกเข้ามาเรียนรู้การย้อมสีธรรมชาติร่วมกัน เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ของคนในชุมชนอีกทางหนึ่ง

3.4.2 ปัจจัยที่ซื้อจากภายนอก, ราคา

ปัจจัยที่ชุมชนจะต้องใช้ในการผลิตสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่ต้องใช้ในภาคเกษตรกรรม ได้แก่ ปุ๋ย
2. ปัจจัยที่ต่อการผลิตของกลุ่มทอผ้า ได้แก่ ผ้าข กระสวย ฟืม กรรไกร กระดุม ผ้าอัดขาว

3.5 การจัดการผลผลิต,ผลิตภัณฑ์ และการบรรจุหีบห่อ

3.5.1 ลักษณะผลผลิต,ผลิตภัณฑ์ หีบห่อ

ผลผลิตทางเกษตรกรรมที่ได้ในแต่ละปีจะประกอบไปด้วย ข้าว ปลา ของป่า ที่ที่บ้านหาได้ ส่วนมากจะเป็นการหาไว้เพื่อกินอย่างเฉียวไม่นานขาย เนื่องจากหาได้มีไม่มากพอ ส่วนผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทอผ้าได้แก่

1. ผ้าพื้น
2. เสื้อผ้าสำเร็จรูป

กระบวนการผลิตจำทำด้วยมือทุกขั้นตอน ยกตัวอย่างเช่น ผ้าพื้นย้อมสีคราม ต่อมาได้มีการพัฒนาผ้าฝ้ายลายมัดหมี่ดินกสมกับผ้าพื้นที่มีความสวยงามทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ออกมามีความสวยงามมากขึ้น และเป็นสิ่งที่ยังบอกถึงเอกลักษณ์ของเผ่ากะเลิง ตั้งแต่สมัย ปู่ ย่า ตา ยาย ที่ใช้เกี่ยวในการบรรทุกสิ่งของและสินค้าเพื่อนำไปขายยังต่างหมู่บ้าน

ผู้หญิงที่เป็นแม่บ้านและสตรีที่ยังไม่แต่งงาน จะนำผ้าฝ้ายมาประยุกต์เป็นลายมัดหมี่ โดยนำเอารูปล้อเกี่ยวมาเป็นลายมัดหมี่ ดังนี้ 1. ลายล้อเกี่ยว 2. หมี่ขอ 3. หมี่หมากจับ 4. ผ้าพื้นเรียบ โดยนำลวดลายหลายอย่างมาประยุกต์เข้ากัน จึงเป็นลายที่เป็นเอกลักษณ์ของเผ่ากะเลิงในปัจจุบัน

❖ ลักษณะเด่นของผลิตภัณฑ์

เป็นผ้าฝ้ายลายน้ำไหล ผ้าถุง ผ้ามัดหมี่ และผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายอื่น ๆ ที่ย้อมด้วยสีธรรมชาติ สีไม่ตก มีความประณีต สวยงาม เนื้อผ้าละเอียด ใส่สบาย ไม่ร้อน มีลวดลายที่เป็นธรรมชาติ เป็นเอกลักษณ์ประจำของเผ่ากะเลิง ของจังหวัดนครพนม เป็นการสนับสนุนเพิ่มรายได้และยกระดับฐานะทางครอบครัวให้กับชาวบ้าน และยังเป็นการแก้ปัญหาความยากจน สนองโครงการของรัฐอีกทางหนึ่ง

❖ ผลิตภัณฑ์กลุ่มผ้าพื้นเมืองบ้านโพธิ์โพธิ์

ผลิตและจำหน่าย : ผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ ผ้าพื้น , ผ้ามัดหมี่ , ผ้าถุงน้ำไหล , เสื้อผ้าสำเร็จรูป , ผ้าขาวม้า

❖ เผ่ากะเลิง

เผ่ากะเลิง มีประวัติความเป็นมาบนผืนแผ่นดินไทยอันยาวนาน มีวัฒนธรรมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ด้วยการสวมใส่เสื้อผ้าทอมือจากฝ้าย ย้อมสีด้วยวัตถุดิบธรรมชาติ เช่น สีจากดินคราม เป็นต้น ต่อมาได้มีการพัฒนามาใช้เปลือกไม้ที่ให้สีต่าง ๆ ในอดีตชาวบ้านมีการปลูกฝ้าย และเก็บฝ้ายมาปั่นเป็นด้ายเพื่อการทอผ้าใช้เอง รวมถึงการออกแบบตัดเย็บเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มก็ตัดเย็บด้วยฝีมือทั้งสิ้น

เครื่องแต่งกายที่บ่งบอกความเป็นเอกลักษณ์ของเผ่ากะเลิง คือ ผู้ชายจะนุ่งกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อม่อฮ่อม ผ้าฝ้ายย้อมคราม ทั้งสีดำ สีกรมท่า โดยเสื้อม่อฮ่อมจะมีลักษณะด้านบนมีกระเป๋านึ่งหนึ่งแห่ง ด้านล่างซ้ายและขวาด้านละหนึ่งแห่ง ผู้ชายสูงอายุจะนุ่งโสร่งดาหมากรุก สวมเสื้อม่อฮ่อมเช่นเดียวกัน

สำหรับผู้หญิงของเผ่าจะแต่งกายสวมเสื้อแขนทรงกระบอก (แขนจ้ำ) สี เน้นสีขาวหรือดำไม่มีลาย กอกลม นุ่งผ้าถุงมัดหมี่คอติดลายต่าง ๆ สำหรับเครื่องแต่งกายของผู้หญิงในวัยรุ่นและวัยสาวจะมีลวดลายและสีสัน ความสวยงามซึ่งเสื้อผ้าที่ย้อมจากสีธรรมชาติมีจุดเด่นคือ ไม่มีอันตรายต่อร่างกาย เนื่องจากไม่มีสารเคมีเจือปน

เครื่องแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ทั้งหญิงและชายของเผ่ากะเลิง จะใช้แต่งในงานประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ อาทิ งานบุญตามประเพณีของหมู่บ้าน งานแต่งงาน งานทำบุญตักบาตรเทศกาล งานต้อนรับผู้ใหญ่ในบ้านเมือง ฯลฯ

กว่าเจมมาเป็นกลุ่มทอผ้าพื้นเมือง

จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ทำให้วิถีชีวิตดั้งเดิมแบบชนเผ่าเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย จากที่ในอดีตทุกครัวเรือนจะปลูกฝ้าย เก็บฝ้าย บั่นด้าย ทอผ้าใช้เองหลังจากว่างเว้นการไถนา เกียวข้าว แต่ทุกวันนี้ภาพเหล่านั้นแทบไม่หลงเหลืออยู่เลย

ปี 2538 ได้มีระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยคณะกรรมการสตรี พ.ศ. 2538 กำหนดให้มีการจัดตั้งองค์กรสตรีระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ทุกระดับมีความสำคัญเท่าเทียมกัน สามารถพัฒนาและให้การสนับสนุนได้ทุกระดับ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพ ขยายองค์กรสตรี ระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

จากนั้นเป็นต้นมา กลุ่มได้เริ่มมีการรวมตัวกันด้วยสมาชิกจำนวน 15 คน ในปี พ.ศ. 2538 เพื่อศึกษาการทอ การย้อมผ้าอย่างละเอียด แต่ก็ยังต้องมีการศึกษาต่อไป โดยทุนเริ่มต้นได้มาจากการเสียดสของสมาชิกและการระดมทุนของสมาชิก ซึ่งเริ่มต้นกลุ่มฯ ได้ต่อสู้ด้วยตนเองทั้งล้มลุกคลุกคลาน สำเร็จบ้าง ล้มเหลวบ้าง จึงเป็นบทเรียนและประสบการณ์ที่ดีให้กับกลุ่มฯ และได้มีสมาชิกเพิ่มเป็น 25 คนจนมาถึงปัจจุบัน

การบริหารจัดการกลุ่มฯ เป็นที่ชัดเจน แบ่งงานหน้าที่ตามความเหมาะสมและความสามารถของแต่ละบุคคล จนกลุ่มฯ ได้เป็นที่ยอมรับและการสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กรภายนอก

หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

- ❖ ปี พ.ศ. 2545 ได้รับการสนับสนุนเงินทุนเพื่อการดำเนินกิจกรรมจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ทางกลุ่มฯ ได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหา และต้องการมีส่วนร่วมแก้ไข จรรโลงไว้ซึ่งประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามของชนเผ่า ตลอดจนการใช้ภูมิปัญญาประสานกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่มีอยู่

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

- ❖ ปี พ.ศ. 2546 ทางกลุ่มได้ร่วมกันศึกษา วางแผนปรับแก้และเสนอขอทุนการทำโครงการวิจัย “โครงการ ศึกษาภูมิปัญญาการย้อมสีผ้าพื้นเมืองด้วยวัตถุดิบธรรมชาติ” โดยเสนอต่อสำนักงานการทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และได้รับการตอบรับจาก สกว. ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2547

กรมส่งเสริมสหกรณ์

◆ ปี พ.ศ. 2548 ทางกลุ่มได้เสนอขอทุนการช่วยเหลือในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม จากกรมส่งเสริมสหกรณ์โดยผ่านสำนักงานสหกรณ์จังหวัดนครพนม และได้รับการตอบรับและยอมรับเพิ่มศักยภาพให้กับกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านโพนค้อในเดือน มีนาคม พ.ศ. 2548

กิจกรรมของกลุ่มทอผ้า

การรับการอบรมแลกเปลี่ยน เพิ่มศักยภาพกลุ่มฯ

คุณยายหุดทา เชื้อทอง กำลังทำการติดฝ้าย

สมาชิกกำลังช่วยกันมัดลายผ้าสีน้ำใหลอย่างสนุกสนาน

วิทยากรกำลังสอนสมาชิกการคันฝ้ายที่รวดเร็ว

4. สภาพปัญหาของชุมชน/สังคม

4.1 ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

- การค้าข้าวในแต่ละปี ไทยบ้านต้องเสียเปรียบดุลการค้าให้กับพ่อค้าคนกลาง เพราะไม่สามารถต่อรองราคากับพ่อค้าได้
- การค้าขายปลาเหมือนกัน

4.2 ปัญหาด้านสังคมและวัฒนธรรม

- ปัญหาความขัดแย้งในชุมชน ความไม่เข้าใจกัน
- เกิดวัฒนธรรมใหม่ที่มีผลกระทบมาจากทางสื่อโทรทัศน์ เช่น การย้อมสีผมนวด
- ปัญหาเยาวชนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม เช่น มีความก้าวร้าวมากขึ้น ไม่เชื่อฟังผู้ปกครองหรือผู้ใหญ่ มีแนวโน้มดื่มเครื่องแอลกอฮอล์มากขึ้น มีความสัมพันธ์ทางเพศเร็วเกินไป

4.3 ปัญหาอื่น ๆ

- ปัญหาที่เกิดการชิงรถในหมู่บ้านเร็วและส่งเสียงดัง
- ปัญหาความคิดเห็นไม่ค่อยตรงรอยกัน

ข้อมูลภูมิปัญญาการย้อมสีผ้าด้วยวัตถุดิบธรรมชาติ

ภูมิปัญญาการย้อมสีผ้า และกรรมวิธีการทอผ้า

ผ้าย้อมสีธรรมชาติของแพรวพรรณ ริเริ่มจากการค้นหาเปลือกไม้จากต้นไม้ตามบริเวณบ้าน ตามท้องนา ตามที่สาธารณะ ตามป่า มาทดลองย้อม ได้น้ำสี บางต้นให้น้ำสีเขียวเหลืองใส บางต้นสีเหลืองขุ่น บางต้นสีแดงอมชมพู ฯลฯ แต่เมื่อนำฝ้ายลงแช่ บางสีไม่ติดเส้นฝ้ายต้องนำไปรวมกับน้ำต้มตัวอื่นนำไปสี นำไปล้าง น้ำบาดาล น้ำสระ แช่สัปดาห์ จุ่มสี น้ำค้าง ชักด้วยผงดักฟอก สีของผ้าเปลี่ยนไป และสุดท้ายมักจะย้อมได้สีโทนน้ำตาล ภาษาอังกฤษใช้ว่า Earth tone สีของดิน ซึ่งมีน้ำตาล ปนชมพู ปนเขียว ปนเทา ปนเหลืองอ่อน ทุกครั้งที่มีการย้อมสีจะเกิดความคืบคลาน

การย้อมสีทำให้สมาชิกในครอบครัวโดยเฉพาะสามีมีมีส่วนช่วยคิด ช่วยค้นหาเปลือกไม้ หมายไม้ สมาชิกเมื่อค้นพบได้สีอะไรที่แปลกตาออกไปก็จะถามไถ่กันเพื่อนำมาทดลองดูบ้าง และพยายามค้นหาโทนสีที่จะออกแดงแทนครั้ง สีน้ำเงินแทนคราม ซึ่งทั้งสองชนิดนี้แม้พยายามรื้อฟื้น แต่ยังไม่สามารถนำกลับมาได้ เพราะครั้งเกือบสูญหายไปเนื่องจากสารกำจัดศัตรูพืชส่วนครานั้นเนื่องจากพื้นที่ทำกินลดน้อยลงเรื่อยๆ และสภาพดินฟ้าอากาศยังเป็นตัวแปรทำให้การปลูกครามลดลงจากความพยายามศึกษาค้นหาทดลองอย่างต่อเนื่องและเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน แม้จะยังหาแม่สีไม่ได้ แต่ก็ได้สีโทนเขียว เหลือง ชมพู เทา ดำ ซึ่งนำไปสู่การผสมผสานให้เกิดสีใหม่ ๆ ตามมามากมายงานย้อมสีจากธรรมชาติจึงเป็นเรื่องที่เรียนรู้ไม่จบ

การย้อมโทนสีเขียวจากเปลือกและใบไม้

- เปลือกมะม่วงน้อย เมื่อย้อมแล้วเอาไปลงน้ำสัณนิจะ ได้สีเขียวเข้ม และเมื่อย้อมแล้วเอาไปลงในน้ำบาดาลที่เป็นสนิมจะเป็นสีเขียวขี้ม้า
- เปลือกมะม่วงน้อย + เปลือกลิ้นฟ้า นำมาสับให้ละเอียด คั้นรวมกัน เทยอน้ำสี นำฝ้ายลงย้อมหลังจากนั้นเอาโคลนตมมาหมักไว้สักพักจะได้สีเขียว ทิ้งไว้ให้หมาด นำไปล้างน้ำใสสีให้ใส จะได้เส้นฝ้ายสีเขียวเข้ม
- ใบหูกวาง + ใบขี้เหล็ก + ใบคูณ นำมาสับให้ละเอียด คั้นรวมกัน เทยอน้ำสีเอาฝ้ายใส่คั้น เทยไว้ หลังจากน้ำเอาลูกมะเกลือสดมาคั้นกรองเอาแต่น้ำไม่ต้องคั้นย้อมเย็น โดยเอาฝ้ายที่ย้อมไว้มาย้อมกลับไปกลับมาแล้วนำไปใส่น้ำให้ใสจะได้สีเขียวเข้ม
- ใบเหมือดแอ + ใบหูกวาง นำมาสับให้ละเอียด คั้นเอาแต่น้ำสีเอาฝ้ายมาย้อมได้สีเขียวอมเหลือง มาย้อมด้วยน้ำจากลูกมะเกลืออีกครั้งจะได้สีเขียวเข้ม
- เปลือกดินนาก นำมาสับให้ละเอียดคั้นเอาน้ำสีเอาฝ้ายใส่ย้อมแล้วมาย้อมเย็นด้วยน้ำลูกมะเกลือสดจะได้สีเขียวเข้ม หรือบางคนจะใช้สนิมไล่หรือน้ำค้างธรรมชาติจะได้สีเขียวหลายเฉดสี
- เปลือกมะม่วงน้อย + ใบเพกาและใบมะเกลือ ย้อมได้สีเขียวสด วิธีย้อมคั้นมะเกลือแช่น้ำไว้และกรองเอาแต่น้ำแล้วนำฝ้ายชุบน้ำมะเกลือที่เตรียมไว้แล้วเอาขึ้นและไปลงน้ำที่คั้นเปลือกไม้ใบไม้ที่เตรียมไว้

- ใบหูกวางศคผสมใบแห้ง ย้อมได้สีเขียวเทาวิธีการเอาใบหูกวางศคผสมใบแห้งมาจากแช่น้ำ สนิมไว้คลอดแล้วเอาดัมผสมกับใบหูกวางศค ใบหูกวางแห้งเขียวเอาน้ำสีแล้วย้อมตามปกติ แล้วเอาไปลงน้ำสารส้ม
- ใบเหมือดแอ ย้อมฝ้ายได้สีเขียวอ่อน วิธีการย้อมนำใบเหมือดแอมาดัมในหม้อผสมจนสี

การย้อมโทนสีเหลืองและสีส้ม

- ย้อมสีเหลืองจากเม็ดชาตรี (ต้นคำแสด) วิธีย้อมแกะเอาแต่เม็ดข้างในดัมน้ำเตรียมไว้แล้วเอา เม็ดชาตรีลงดัมเขียวจนสีออกหมดแล้วค่อยเอาฝ้ายหรือฝ้ายลงย้อม จะได้สีเหลืองอ่อน
- ย้อมสีเหลืองเข้มหรือสีส้มจากเม็ดชาตรี (ต้นคำแสด) วิธีย้อมแกะเอาแต่เม็ดข้างในดัมน้ำ เตรียมไว้แล้วเอาเม็ดชาตรีลงดัมเขียวจนสีออกหมดแล้วค่อยเอาฝ้ายหรือฝ้ายลงย้อมแล้วเอาไป ลงน้ำปูนใส

การย้อมโทนสีเทาและดำ

- ย้อมสีดำจากลูกมะเกลือ คำนะเกลือหมักไว้ในกะละมังดัมรวมกับจุน สี + โคลน + ใบมันแกว + ใบสาบเสือ กรองเอาน้ำแล้วนำฝ้ายหรือฝ้ายแช่ลง
- ย้อมสีเทาจากหมากกระเจา ผสมกับหมากกระดินเหนียว นำหมากกระเจาและหมากกระดิน เหนียวมาตำรวมกันนำไปดัมในปื๊บ ใส่จุนสีกรองเอาน้ำแล้วเอาฝ้ายแช่ลง
- ย้อมสีเทาจากหมากกระเจา ตำหมากกระเจา นำไปดัมรวมกับน้ำสนิมในปื๊บกรองเอาน้ำแล้ว นำฝ้ายแช่ลงเอาขึ้นมาชุบน้ำโคลน
- ย้อมฝ้ายสีเทาจากหมากกระดินเหนียว ตำหมากกระดินเหนียวนำไปดัมในปื๊บใหม่หรือหม้อ กรองเอาน้ำ แล้วนำฝ้ายลงแช่เอาขึ้นมาชุบน้ำโคลน
- ย้อมสีเทาจากหมากหมากกระบก ตำหมากกระบกนำไปดัมรวมกับจุนสีในปื๊บกรองเอาน้ำ แล้วนำฝ้ายลงแช่เอาขึ้นมาชุบน้ำโคลน

การย้อมโทนสีแดง

- ย้อมฝ้ายสีแดง - ชมพู จากครั้งวิธีย้อมครั้ง ตำครั้งให้ละเอียดแช่น้ำขาวข้าวทิ้งไว้สัก 2-3 คืน เตรียมน้ำมะขามเปียกและน้ำดัมใบเหมือดแอกรองเอาน้ำผสมกับส่วนผสมที่เตรียมไว้แล้วดัม เขียวเอาน้ำสีแล้วค่อยย้อมได้สีชมพู-แดง
- ย้อมฝ้ายชมพูม่วง ใช้เปลือกมะพร้าวแฉดัมในปื๊บใหม่ใช้สารส้มเป็นตัวติดสี
- ย้อมฝ้ายสีชมพูถึงน้ำตาลแดง ใช้เปลือกมะม่วงหาวเม้งวันผสมกับเปลือกคังคิ

หมายเหตุ ดันมะม่วงหาวเม้งวันที่ให้สีแดง สีชมพู และสีม่วงของธรรมชาติต้องใช้ดินแก่ที่อายุ 20 ปีขึ้นไป ถ้าโลด้วยน้ำบาดาลจะเป็นสีเทาถ้าอยากได้สีชมพูก็เอาปื๊บใหม่มาดัมจะได้สีชมพูหรือชมพูอมส้ม และไล่ด้วยน้ำสะอาด

ตัวแปรต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสี

สนิม/น้ำบาดาลบ่อสนิม	ที่ทำให้เกิดสีเดิมที่ย้อมเข้มข้นจนถึงเทา
โคลนตมที่หมักนาน ๆ	ทำให้เกิดสีเข้มขึ้นจนถึงเทาดำ
น้ำสารส้ม/น้ำมะขาม	ที่ทำให้สีสดใสนั่น
น้ำปูนใส(ปูนกินกับหมาก)	ที่จะเป็นตัวแปรสี
น้ำค้างขี้เถ้า	ที่ทำให้สีติดทน
เปลือกไม้,หมากไม้ที่มีรสฝาด	ช่วยในการทำให้สีติดกับเส้นฝ้ายให้ทนยิ่งขึ้น
ภาชนะ	ปีบเก่ามีสนิมมากทำให้สีเข้มถ้าภาชนะไม่สะอาดจะทำให้สีเปลี่ยนสีไม่ใสเท่าที่ควร

ตาราง การให้สีของไม้ ภาชนะที่ใช้ย้อมและตัวกลสี

สีที่ได้	ชนิดเส้นผ้า	ส่วนที่ใช้ย้อม	ภาชนะที่ใช้ย้อม	ตัวกลสี/ตัวแปรสี
สีเขียวเข้ม/สีเขียวขี้ม้า	ผ้าขะห้น	เปลือกมะม่วงน้อย	ปีบ	น้ำสนิม/น้ำบาดาล
สีเขียวเข้ม	ผ้าขะห้น	เปลือกมะม่วงน้อย +เปลือกลิ้นฟ้า	ปีบ	โคลนตม อากาศ
สีเขียวเข้ม	ผ้าขะห้น	ใบหูกวาง+ใบ ขี้เหล็ก+ใบคูณ+ลูก มะเกลือสด	ปีบ	ลูกมะเกลือสด
สีเขียวอมเหลือง	ผ้าขะห้น	ใบเหมือดแอ+ใบหูก วาง	ปีบ	ใบเหมือดแอ
สีเขียวเข้ม	ผ้าขะห้น	ใบเหมือดแอ+ใบหูก วาง	ปีบ	ใบเหมือดแอ ลูกมะเกลือสด
สีเขียวเข้ม	ผ้าขะห้น	เปลือกดินนกก +ลูกมะเกลือสด	ปีบ	ลูกมะเกลือสด น้ำ สนิม
สีเขียวเทา	ผ้าขะห้น	ใบหูกวางสด+ใบ แห้ง	ปีบ	น้ำสนิม น้ำสารส้ม
สีเขียวอ่อน	ผ้า	ใบเหมือดแอ	หม้อ	จุนสี
สีเขียวสด	ผ้า	เปลือกมะม่วง น้อย+ใบเพกาและ ใบมะเกลือ	ปีบ	ลูกมะเกลือสด
เขียวเข้ม	ผ้าขะห้น	เปลือกมะม่วง น้อย+เปลือกลิ้น ฟ้า+ลูกมะเกลือ	ปีบเก่า	จุนสี

สิ่งที่ได้	ชนิดเส้นค้าย	ส่วนที่ใช้อย้อม	ภาชนะที่ใช้อย้อม	ตัวคิดสี/ตัวแปรสี
		สด+ไล่ลูกน้ำลูก มะเกลือสด		
เขียวเข้ม(หมอง)	ฝ้ายระหัน	เปลือกมะม่วง น้อย+เปลือกลิ้นฟ้า	ป๊อบ	จุนสี+ลงน้ำโคลน
เขียวเข้มสด	ฝ้ายระหัน	เปลือกมะม่วง น้อย+ลูกมะเกลือ สด	ป๊อบ	จุนสี+ไล่ น้ำ+มะคก เกลือสด
เขียว	ฝ้ายระหัน	ใบหูกวาง+ใบตุง+ ใบเหมือดแอ+ มะเกลือสด	ป๊อบสะอาด	น้ำบาดาล+น้ำปูน ใส+น้ำมะเกลือ
สีเขียวใส	ฝ้ายระหัน	เปลือกมะม่วง+ใบ ขี้เหล็ก+ลูกมะเกลือ สด	ป๊อบ	จุนสี+ไล่ น้ำมะเกลือ สด
สีเขียวเข้ม	ฝ้ายระหัน	เปลือกมะม่วง น้อย+ใบลิ้นฟ้า+ลูก มะเกลือสด	ป๊อบ	จุนสี+ไล่ น้ำบาดาล
เขียวใส(เขียวทอง)	ฝ้ายระหัน	ใบหูกวาง+ใบ ขี้เหล็ก+ใบตุง+ใบ เหมือดแอ (สับเลี้ยว)	ป๊อบใหม่	สารส้ม+ล้างน้ำ สะอาด
เขียวสด	ฝ้ายระหัน	เปลือกมะม่วงน้อย	ป๊อบใหม่	ไม่ลงน้ำบาดาล
เขียวเข้ม(นุ่ม)		+ใบหูกวาง+ใบ ขี้เหล็ก		ลงน้ำบาดาล
สีเหลืองอ่อน	ฝ้าย ฝ้าย	เม็ดชาตรี(คัน คำแสด)+น้ำปูนใส หรือน้ำค้าง	ป๊อบ	น้ำปูนใสหรือน้ำค้าง
ดำ	เส้นฝ้าย	ลูกมะเกลือ	ครกตำมือ ,กะละมัง	จุนสี+ โคลน+ใบมัน แกว+ใบสาบเสือ
เทา	ฝ้ายระหัน	หมากกระจาย ผสมกับหมาก กระดินเหนียว		จุนสี
เทา	ฝ้ายระหัน	หมากกระจาย	ป๊อบ	น้ำสนิม+โคลน

สีที่ได้	ชนิดเส้นด้าย	ส่วนที่ใช้ย้อม	ภาชนะที่ใช้ย้อม	ตัวคิดสี/ตัวแปรสี
เทา	ฝ้าย	หมากกระดินเหมือน	ปื๊บ	โคลน
เทา	ฝ้ายระหัน	หมากกระบก	ปื๊บ	จุนสี+โคลน
สีแดง-ชมพู	ฝ้าย	ครึ่ง+ใบเหมียวคแ+ น้ำมะขามเปียก	ปื๊บใหม่	น้ำมะขามเปียก ใบเหมียวคแ
ชมพูม่วง	ฝ้าย	เปลือกมะพร้าวแก่	ปื๊บใหม่	สารส้ม
สีชมพู ถึงน้ำตาลแดง	ฝ้าย	เปลือกมะม่วงหาว แมงวัน+เปลือก คังคิ	ปื๊บใหม่	จุนสี

**การจัดเก็บองค์ความรู้ ประสบการณ์ ทรรณไม้ที่นำมาใช้เป็นสีบนผืนผ้า
ประเภทไหมเนื้อแข็ง**

ลำดับที่	ชื่อ	การนำมาใช้ประโยชน์	ส่วนที่นำมาผสม	สีที่ได้
1	มะม่วงกะต่อน	ผลและใบอ่อนกินได้ ใช้สร้างบ้าน ผลดิบสุกกินได้	เปลือก	สีเขียวเข้มน้ำเงิน
2	มะม่วงแมลงวัน	ใบอ่อน และช่อดอกกินเป็นผัก ได้ผลดิบสุกกินได้	เปลือก	ชมพู
3	มะม่วงแก้ว	ผลสุกกินได้	เปลือก	สีเขียว
4	สมอ	ผลกินได้เป็นยาแก้ไอชุ่มคอใช้คอง ได้นานๆ	ผล	น้ำตาล/ดำ
5	มะเกลือ	ผลสุกกินได้ ผลสุกเป็นยาถ่ายพยาธิ ใบแห้งบำรุงดิน	ผลสด	เขียว
6	ประดู่	เปลือกดำแก้ท้องเสีย ย้อมแหและดู พื้นกระดาน	เปลือก	น้ำตาลแดง
7	แค้	ผลอ่อนเผากินได้ ผลแห้งเคี้ยว เอามาทำเป็นของเล่น	เปลือก	เทา/ดำ
8	ค้อ	ผลอ่อนกินได้ ใช้ทำพื้นเผาถ่าน สร้างบ้าน	เปลือก	น้ำตาล
9	คังคิใหญ่	ผลอ่อน ดอก และใบกินได้รากเป็น ยาแก้ท้องอืด	เปลือก	น้ำตาลอ่อน
10	ต้นล้าม	ใบแมลงกวาก(คาม)ชอบกิน ทำพื้น เผาถ่าน สร้างบ้าน	เปลือก	สีเหลือง
11	ขนุน	ผลอ่อนทำเป็นอาหารผลสุกทำเป็น	แก่น	สีเหลือง

ลำดับที่	ชื่อ	การนำมาใช้ประโยชน์	ส่วนที่นำมาผสม	สีที่ได้
		ของหวาน		
12	กานสุง	สร้างบ้าน ทำพื้น	เปลือก	น้ำตาล
13	อคแดง	ลอกเปลือกมาทำเชือกเป็นหนังต่อ งแอก	เปลือก	น้ำตาล
14	สะเคา	ขอดและคอกกินได้เป็นยาแก้ เบาหวาน แก้ลมพิษนำใบอ่อนแกละ เปลือก ผลเป็นยาไล่แมลง		
15	กะบก	ผลกินได้ ผลสุกวัวควายชอบกิน เมล็ดกินได้	ผล	เทาอ่อน
16	มะขามเฒ่า	สร้างบ้านทำพื้น เฒ่าถ่าน	เปลือก	น้ำตาล
17	เข	ทำกระสวย ทำซ้อรอก	แก่น	น้ำตาล
18	ทุ้มโคก	นำมาห่อหมกต่างๆ	เปลือก	น้ำตาลแดง
19	จ๊กจ๊ก	สร้างบ้านได้คอกสีชมพูใบวัวควาย ชอบกิน	เปลือก	น้ำตาลเข้ม
20	อะราง	สร้างบ้าน ทำพื้น เฒ่าถ่านเป็นไม้ให้ ร่วมเงา	เปลือก	ชมพูอ่อน
21	ดินนกก	สร้างบ้าน ทำพื้น เฒ่าถ่าน	เปลือก	เหลืองอมขาว

ประเภทไม้เนื้ออ่อน

ลำดับที่	ชื่อ	การนำมาใช้ประโยชน์	ส่วนที่นำมาผสม	สีที่ได้
1	กระโดนใหญ่	ดอก ขอดอ่อน ผลกินกับน้ำพริก เปลือกคั้นเคี้ยวเป็นยารักษาปากเป็น แผล ยาแก้ท้องเสีย	เปลือก	น้ำตาลเข้ม
2	มะขามเทศ	ผลกินได้ เปลือก คั้นเคี้ยว เป็นยา รักษาปากเป็นแผล	เปลือก	เทา
3	ลิ้นฟ้า(เพกา)	ขอด ดอก ผล กินได้เม็ดแห้งรื้อย มาต้ยก้านใบทำหลอดปั่นฝ้ายต้ยคั้น เฒ่าถ่านบั้งไฟในทุกลเดือน6	ใบ	เหลือง
4	จิว(นุ่น)	ผลอ่อนกินกับเมี่ยงคำปุยนุ่นใช้ยัด หมอน ที่นอน	เปลือก	น้ำตาลแดง
5	จิวผา(มีหนาม)		เปลือก	น้ำตาลแดง
6	มะกอก	ผลใส่ต้ยคั้นใบอ่อนกินกับลาบใส่	เปลือก	เทาคำ

ลำดับที่	ชื่อ	การนำมาใช้ประโยชน์	ส่วนที่นำมาผสม	สีที่ได้
		ส้อมคำต่างๆได้		
7	มะพร้าว	ผลอ่อน แก่กินได้ทำกะทิปรุงอาหาร ทำน้ำมันมาหุงนวด ทาริมฝีปาก	ผล	ชมพูอ่อน
8	ขมิ้น	ใบนำมาประกอบพิธีสู่ขวัญตามประเพณีต่าง	ผล	ชมพู
9	ขมิ้น	ใบนำมาทำห่อหมกผลตำกินเป็นยาขับเลือด	แก่น	เหลืองทอง

ประเภทไม้เถาวัลย์

ลำดับที่	ชื่อ	การนำมาใช้ประโยชน์	ส่วนที่นำมาผสม	สีที่ได้
1	กระเจียว	ใบยอดคำแห	ผล	ดำอมเทา
2	แกนแกว	ใบทำปุ๋ยบำรุงดิน เห็ดชอบเกิด	แก่น	น้ำตาลเหลือง
3	เครือปี	เป็น ไม้ประดับดอกมีกลิ่นหอม	ใบ	เทา
4	กระถินเหม็น	เป็น ไม้ประดับ ผลใบข้อมแห	ผล	เทาอ่อน
5	อัญชัน	เป็น ไม้ประดับดอกผลผสมอาหาร	ดอก	ม่วงอ่อน
6	ครั่ง	เข้าครั่งมีดข้อมผ้าได้	ตัวครั่ง	แดงอมชมพู

การทอผ้าในอดีต

ผ้าต่างๆที่ทอขึ้นได้มาจากน้ำพักน้ำแรงและหัวใจของคนผู้เฒ่าผู้แก่ในอดีต ซึ่งท่านจะปลูกฝ้ายแล้วขึ้นให้ฝ้ายขึ้นเส้นใยแล้วนำมาทอเป็นผ้าต่าง ๆ ที่คิดว่าจะนำไปใช้แต่คนเก่าจะนิยมทำผ้าพื้นเพื่อนำไปใช้ตัดเย็บเสื้อผ้าให้กับสมาชิกในครอบครัวได้ใส่ทำงาน ทำหมอน ที่นอนและผ้าห่ม ทอผ้าขาวม้าให้พ่อบ้านใส่อาบน้ำ เช็ดตัว โปกหัว ผูกเป็ด ทำผ้าอ้อมห่มลูก ทอโสร่งให้ผู้ชาย ผ้าจีนให้ผู้หญิงนุ่ง ผ้าฝ้ายที่ทอจึงเป็นผ้าที่นำมาใช้กับชีวิตประจำวัน นุ่งห่มทำงาน ทำเสื่อทำหมอน และถ้าเป็นผ้าผืนที่ดองนำไปตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าสวมใส่จะทอเป็นพื้นสีขาวและสีน้ำเงินออกดำการข้อมเส้นฝ้ายและด้ายก่อนจะนำมาทอ จะใช้สำหรับทอผ้าขาวม้า และที่จะทอไว้ทำเสื่อและทำปลอกผ้าห่มนาม ส่วนผ้าจีนนิยมทำมัดหมี่ก่อนนำไปทอ และเมื่อต้องการมัดหมี่คันก็จะข้อมด้วยสีต่าง ๆ ไว้คำกันสลับเอาไว้

นอกจากจะทอผ้าฝ้ายไว้ในชีวิตประจำวันเครื่องใช้ หมอน เสื่อ ผ้าห่ม จะทอเก็บไว้ในเพื่อรับแขก ทำเครื่องสมมางานแต่งงาน งานบวช ถวายวัดเนื่องในงานบุญต่าง ๆ ส่วนงานทอผ้าฝ้ายนิยมใช้ฝ้ายน้อย มาทอเนื่องจากเส้นเรียบเสมอ เหนียว มีความยาว ทอเป็นผ้าพื้น เพื่อนำไปตัดเสื่อ ผ้าทรงนาค สวมพระนุ่งบวชนาค นำไปมัดหมี่ทอผ้าเป็นจีน ทอผ้าโสร่งผู้ชาย ทำผ้าแพะเหยียบ เก็บจิต เพื่อใช้โปกหัว ห่มสะไบ ใช้เป็นผ้าคลุมศพ

เป็นเครื่องสมมาผู้หลักผู้ใหญ่ฝ่ายชาย จะนำไปใช้ในพิธี ใช้แต่งออกงานสังคม ถือว่าเป็นผ้าที่มีราคาค่างวด เป็นเกียรติเป็นศรี บ่งบอกสถานภาพและฝีมือ

กรรมวิธีการทอผ้าของชาวกะเลิง

การทอผ้าในอิดิชาชาวบ้านจะทำการปลูกฝ้ายกันแทบทุกครัวเรือน แต่เนื่องจากการเพาะปลูกไม่มากนัก พันธุ์ฝ้ายที่ออกดอกเป็นรูปสีขาวและพันธุ์ปุ๋ย สีนํ้าตาลอ่อน ๆ ที่เรียกว่า ฝ้ายดู่ย โดยชาวบ้านจะเริ่มปลูกฝ้ายในฤดูฝน ช่วงเดือนพฤษภาคมและเดือนมิถุนายนและในช่วงเดือนตุลาคม - พฤศจิกายน ดอกฝ้ายจะแก่สามารถเก็บได้ เวลาเก็บชาวบ้านเก็บเอาปุ๋ยฝ้ายที่มีเมล็ดติดมาด้วย จากนั้นจะนำไปผึ่งแดด 4 – 5 วัน เพื่อให้แห้งและทำการคัดเลือกฝ้ายตลอดจนถึงสกปรกที่ติดอยู่กับฝ้าย “จีฝ้าย” ทิ้งไป จากนั้นจึงนำฝ้ายมาทำเป็นเส้นใยมีขั้นตอนดังนี้

- หีบฝ้าย (อ้วฝ้าย) คือการนำฝ้ายมาหีบเพื่อแยกเมล็ดฝ้ายออกจากปุ๋ยฝ้ายด้วย “อ้ว”
- คัดฝ้าย คือ การเอาปุ๋ยฝ้ายที่หีบแล้วไปคัดด้วย “กงคัดฝ้าย” เพื่อให้ปุ๋ยฝ้ายแตกตัวละเอียดฟูขึ้นด้วยแรงสั่นสะเทือนของสายกงที่ถูกไม้สะกิดกงคัด
- ล้อฝ้าย คือการนำปุ๋ยฝ้ายที่คัดเป็นปุ๋ยดีแล้วไปล้อให้เป็นท่อนกลมยาวด้วย “ไม้ล้อ” โดยนำปุ๋ยฝ้ายมาวางบน “ กระดานล้อ “ หรือกระดานแผ่นเรียบจากนั้นนำไม้ล้อกลิ้งบนปุ๋ยฝ้าย ให้มีลักษณะเป็นท่อนกลมยาวจึงดึงไม้ล้อออก
- บั่นด้าย (เจ้นฝ้าย) เป็นการนำฝ้ายที่ล้อแล้วไปทำการปั่นหรือเจ้นให้เป็นเส้นด้าย “ หลา ” การเจ้นฝ้ายต้องเอาฝ้ายวางไว้ที่หลา อีกมือหนึ่งจะแกว่งหลาเป็นเชือก โยงจาก หลาไปปั่นหมุนแกน “ เหล็กใน ” เพื่อล้อฝ้ายให้เป็นเส้นใย ในอิดิชาจะเป็นประเพณีที่เปิดโอกาสให้หนุ่มสาวได้พบปะกันและเลือกคู่ชีวิต เพราะในยามค่ำคืนของฤดูหนาว สาว ๆ แต่ละหมู่บ้านจะทำการปั่นด้าย โดยถ่อถองไฟให้ความอบอุ่น แสงเรืองรองจากกองไฟจะดึงดูดให้หนุ่ม ๆ ทั้งในหมู่บ้านและต่างถิ่นเร่เข้ามาคุยกับสาว ๆ ทำให้โอกาสได้พบปะสังสรรค์กันท่ามกลางค่ำคืนอันหนาวเย็นของคนกะเลิง
- เปียด้าย คือ การนำฝ้ายออกจากเหล็กใน เมื่อด้ายเต็มเหล็กในด้วย “ ไม้เปีย ” โดยการเอาด้ายหมุนเปียไปรอบ ๆ ไม้เปีย เพื่อให้ด้ายเป็นระเบียบและเป็นใจ
- สีและการย้อมสี ชาวกะเลิงในอิดิชาจะใช้สีย้อมผ้ามาจากธรรมชาติ เช่น สีนํ้าเงินได้จากคันคราม สีดำจากผลมะเกลือ สีเหลืองจากไม้ขนุน เหลืองเข้มจากว่านทองคำและกิ่งหนามแดง สีแดงจากครั่ง เป็นต้น หลังจากย้อมผ้าจะนำผ้าไปใส่ราวตากแดดให้แห้ง จากนั้นเอาเข้ากองเพื่อกวัก

การทอผ้าพื้นบ้าน การหีบฝ้ายเพื่อแยกเมล็ดฝ้ายออกจากปุยฝ้ายด้วยอุปกรณ์ที่เรียกว่า อีว และฝ้ายที่ฉ้อแล้ว

การเข็นฝ้าย เพื่อทำฝ้ายให้เป็นเส้นด้วยอุปกรณ์ที่เรียกว่า หลา

แต่ถ้าต้องการผ้าขาวก็นำเส้นฝ้ายที่ปลดออกจากเปียไปทำการชุบน้ำขาว แล้วจึงทำการทอให้เปือกเสมอกัน หลังจากทอแล้วจะนำเส้นฝ้ายไปดัดกับข้าวสาร เพื่อให้เส้นฝ้ายมีความเหนียวคงทนเมื่อนำไปทอจะไม่ขาดง่าย เมื่อดัดแล้วก็จะนำไปใส่ภาชนะเพื่อทำการคัน เมื่อคันเสร็จจึงนำไปตากแดดให้แห้งจากนั้นนำไปแช่น้ำแล้วนำมาปั่นให้สะอาด แล้วจึงนำไปหวี โดยใช้แปรงหวี เมื่อเส้นด้ายแปรงหวีเสร็จก็นำไปตากแดดให้แห้ง

- เสาะ เมื่อเส้นด้ายแห้งชาวบ้านจะนำมาใส่ “ระวียง” เพื่อทำการเสา (สาว) เส้นด้ายใส่กระบุง
- คัน เมื่อเสาเสร็จแล้วก็นำไป “คัน” หรือ “ชิงเครื่องทอ” โดยการกวักฝ้ายจาก “กง” ไปใส่กวัคแล้วดึงจากกวัคไปเกี่ยวกับ “หลักเฟือ” (หลักคัน) เพื่อทำเป็นเส้นเครือ “เส้นยืน” การทำเช่นนี้เรียกว่าคนทอหรือชิงเครื่องทอ

- ปั่นหลอด คือ การนำเส้นด้ายไปใส่ “กง” แล้วแกว่งหลอดดึงเส้นฝ้ายจากกงไปเข้า “หลอด” ที่เสียบสวมไว้กับแกนเหล็กใน เพื่อเอาไปแยกใช้ทำเป็น “เส้นพุ่งหรือเส้นด้าย” ด้วยการนำหลอดฝ้ายไปใส่ในกระสวย
- สืบทูก คือ การนำเส้นฝ้ายเครือทูก (ด้ายยืน) มาต่อเข้ากับเส้นด้ายที่ติดอยู่กับตะกอล หรือเขาทูก โดยผูกด้ายเครือไว้กับเสาและใช้ “ไม้ช่วย” ดึงด้ายเครือที่ละเส้นจนครบตามความกว้างของหน้าพิม การบิดหรือต่อด้ายทั้ง 2 เข้าด้วยกันเช่นนี้ เรียกว่า การสืบทูก
- กางทูก คือ การนำเส้นฝ้ายเครือที่สืบทูกแล้วไปจัดให้เข้าที่พร้อมที่จะเริ่มด้ายทูก (ทอผ้า) โดยจึงเส้นเครือให้ตึงแล้วใช้แปรงหวีทูกหวีไปตามความยาวของเครือทูก เพื่อจัดระเบียบเส้นไม่ให้เส้นเครือพันกัน จากนั้นจึงทำการทอเป็นผ้าต่อไป

การย้อมสีผ้าให้มีหลายสี ใช้สีจากธรรมชาติในท้องถิ่น

การทอผ้าของคนกะเลิง มีทั้งผ้าพื้นและผ้าลาย แต่อย่างไรก็ตามขั้นตอนพื้นฐานการทอของผ้าทั้ง 2 ประเภท มีขั้นตอนแบบเดียวกันดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 สืบตะกอล โดยใช้สันเท้าเหยียบไม้เหยียบทูก อันที่ 1 เพื่อเรียงตะกอลชุดที่ 1 ลง ซึ่งจะดึงด้ายยืนกลุ่มที่ 1 ตามลงมาด้วย ส่วนตะกอลชุดที่ 2 ก็จะยกเส้นด้ายยืนกลุ่มที่ 2 ขึ้นเกิดเป็นช่องว่างระหว่างเส้นด้ายกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2

ขั้นตอนที่ 2 พุ่งกระสวยด้ายพุ่งเข้าไปในช่องฝ้ายยืนจากด้านขวาไปทางด้านซ้าย

ใช้มือซ้ายรับกระสวยทำให้เส้นด้ายพุ่งเข้าไปสานกับด้ายยืน

ขั้นตอนที่ 3 กระทบพิม โดยใช้พิมกระแทกเส้นด้าย 1 – 2 เพื่ออัดเส้นด้ายพุ่งให้เป็นเส้นตรง

ขั้นตอนที่ 4 สืบตะกอล ใช้ปลายเท้าเหยียบไม้เหยียบทูกอันที่ 2 ตะกอลชุดที่ 2 จะเรียงเส้นด้ายยืนกลุ่มที่ 2 ลงและตะกอลชุดที่ 1 จะดึงเส้นด้ายยืนกลุ่มที่ 1 ขึ้น เปิดเป็นช่องว่างระหว่างเส้นด้ายทั้ง 2 กลุ่มอีกครั้งแต่ตำแหน่งเส้นด้ายยืนจะสลับกัน โดยผลัดกันขึ้นลง

ขั้นตอนที่ 5 พุ่งกระสวยจะย้อนกลับเข้าไปในช่องด้ายยืนจากด้านซ้ายมาด้านขวาแล้วใช้มือขวาจับกระสวยเส้นฝ้ายพุ่งหรือด้ายพื้นก็จะสอดไปสานขัดกับเส้นด้ายยืน

ขั้นตอนที่ 6 กระทบพิมหรือพินหวี อัดเส้นด้ายพุ่งให้ชิดติดแน่นเป็นเส้นตรงอีกครั้งการสลับตะกอลและพุ่งกระสวยกลับไปมาและกระทบพิมหรือพินหวีหลาย ๆ ครั้งจะปรากฏเป็นผืนผ้าขึ้น

ประเภทของผ้าที่ทอ

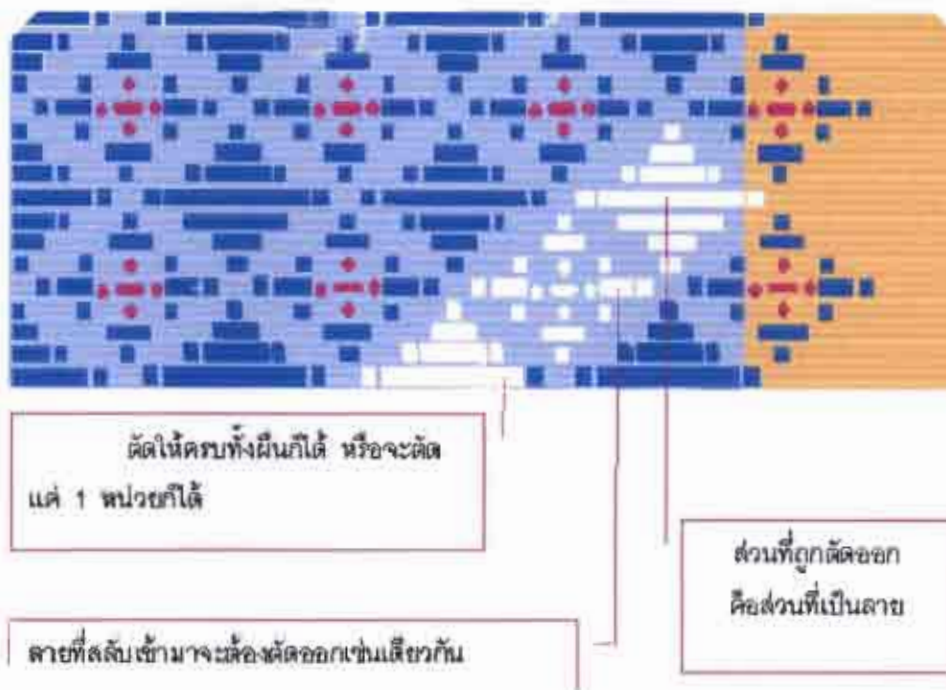
3. ผ้าพื้น การทอผ้าพื้นชาวบ้านจะใช้ด้ายพุ่งเพียงเส้นเดียว และด้ายยืนเส้นเดียวเหมือนกัน ผ้าพื้นจะเป็นผ้าที่ไม่มีลวดลายบนผืนผ้า ในอดีตถ้าทอผ้าพื้นเพื่อใช้สำหรับคั้ดเสื้อ ชาวบ้านจะทอเป็นผืนผ้าสีขาว ก่อนเมื่อทอเสร็จแล้วจึงจะนำไปย้อมสีตามสีที่คนต้องการ แต่ถ้าเป็นผ้าพุ่งจะต้องทำการย้อมเส้นด้ายก่อน สีที่นิยมทอ คือ สีนํ้าเงิน สีเขียว สีม่วง เป็นต้น
4. ผ้าลายตาหมากรุก การทอจะใช้ด้ายเส้นยืนหลายสีสลับกัน เช่น สีแดง เขียว ขาว โดยทอลายเรียงสีด้ายไว้ก่อนนำด้ายไปสับใส่พิมพ์ และด้ายเส้นพุ่งก็จะเป็นหลายสีเหมือนกัน แล้วก็นำมาทอให้เป็นลายตารางหมากรุกตามที่ต้องการ ผ้าลายตาหมากรุกส่วนใหญ่จะนิยมทอเป็นผ้าขาวม้า สีที่นิยมคือ แดง เขียว ขาว นํ้าเงิน ดำ เป็นต้น

ขั้นตอนการทอผ้ามีดังนี้

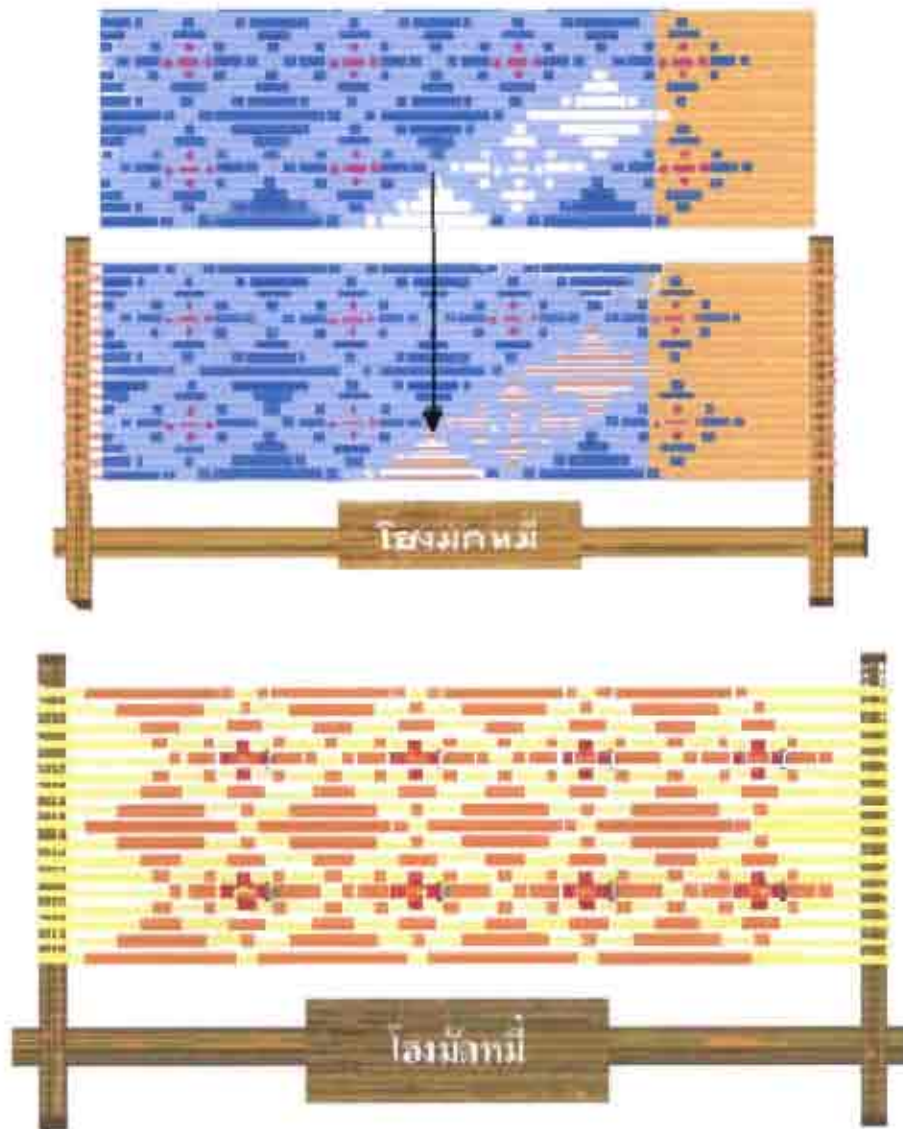
1. การจตุกระดาขลายมัดหมี่

หลังจากเลือกลายที่จะนำมาเป็นแบบในการมัดหมี่ได้แล้ว ให้ตั้งค่าน้ำ กระดาขเท่าผ้าที่จะทอจริง แล้วปรับขนาดลายให้เต็มหน้ากระดาข จากนั้นก็ส่งพิมพ์ ออกมาเป็นลายบนกระดาข สมมติว่าลายข้างล่างนี้เป็นลายที่พิมพ์ออกมาแล้ว ให้นำ กระดาขมาเจาะตัดส่วนที่เป็นลายออก ก็จะได้ลายที่สามารถนำไปเป็นแบบในการมัดหมี่ได้เลย

2. วิธีการออกลายมัดหมี่

นำลายที่จตุออกแล้ว วางซ้อนทับหัวหมี่ที่เตรียมไว้ เลือกตำแหน่งที่พอดีและ สวยงามแล้วใช้ ดินสอเขียนจุดซ้าย - ขวา ที่ถ้าหมี่ตามรอยจตุให้เป็นข้อ ๆ ไว้เพื่อที่จะมัดตาม (คังรูป)

3. วิธีการมัดหมี่

หลังจากลอกลายตามรอยฉลุแล้ว ใช้เชือกฟางมามัดให้แน่นเพื่อป้องกันสีซึม เข้าในข้อหมี่ หลังจากมัดเสร็จก็จะ ได้ลายที่พิมพ์มาจากคอมพิวเตอร์ทันที

4. การมัดโอบหมี่

การมัดโอบคือ การมัดหมี่ครั้งที่สองเพื่อเก็บสีลายจากการมัดครั้งที่หนึ่งไว้ หลังจากการมัดโอบเสร็จแล้วนำหัวหมี่มาข้อมเป็นครั้งที่ 2 เพื่อให้หมี่เป็นลายอีก สีหนึ่งขั้นตอนการข้อมโอบ จะทำอยู่หลายครั้ง เมื่อต้องการลวดลายหลากหลายสี ขึ้น อยู่กับลายที่จะนำมามัดหรือสีสันทที่ต้องการ

5. การย้อมสี

ขั้นตอนการย้อมสี

การย้อมสีธรรมชาติ

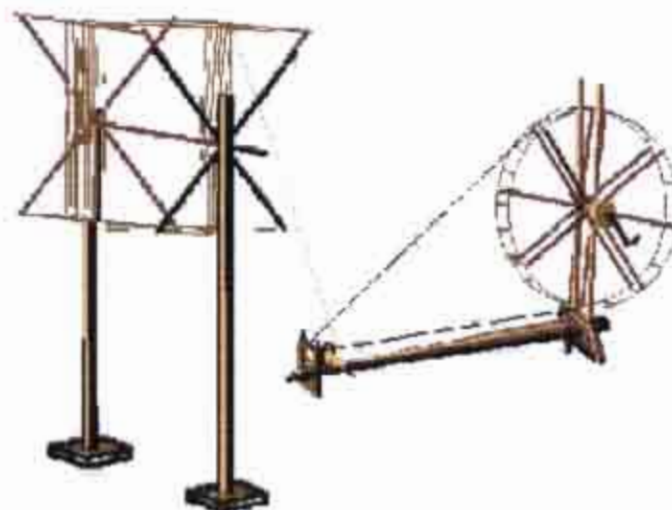
- 1.1 การย้อมเครื่องทอให้ดำน้ำสีที่สกัดจากธรรมชาติประมาณ 5 ลิตรตามต้องการและนำเครื่องทอลงย้อมในหม้อ ส่วนการย้อมปอยเพื่อรอเป็นหลอดไว้ทอผ้า ถ้าจะให้เกิดสีมีเงาสวยงามควรเลือกคนละสีจากเครื่องทอ
- 1.2 ค่อย ๆ เร่งความร้อนขึ้นจนเดือด หมั่นพลิกผ้ากลับไปกลับมามากมายเพื่อป้องกันสีดำ
- 1.3 ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง นำออกผึ่งลมให้แห้งแล้งน้ำให้สะอาด

1. การย้อมสีเคมีสำเร็จ

การย้อมผ้าพื้นโดยใช้สีเคมีสำเร็จ สามารถทำได้เช่นเดียวกับวิธีการย้อมสีจากธรรมชาติ แต่ควรลดเวลาในการย้อมลงเหลือ 40 – 50 นาทีเท่านั้น

6. ขั้นตอนการปั่นหลอด หรือการอหมี่

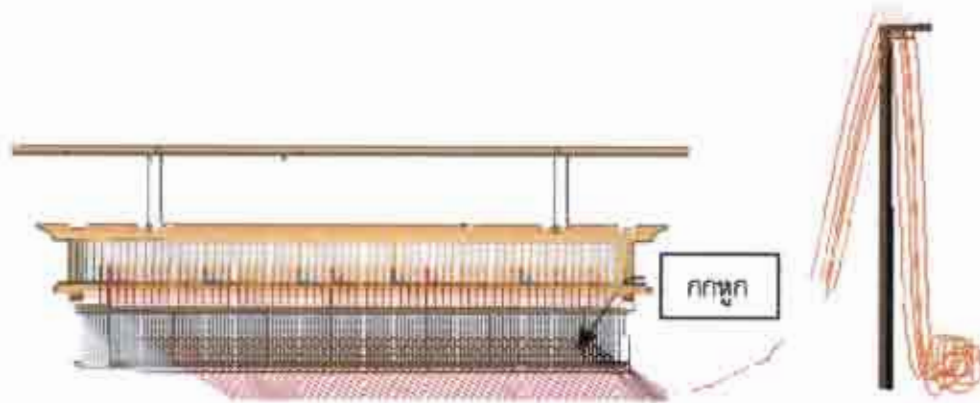
1. แก้วหมี่ที่มัดเป็นเปราะ ๆ ออกก่อน (การแก้วหมี่ คือการแก้เชือกฟางที่มัดให้เป็นหลอดลายต่าง ๆ ออกให้หมด)
2. นำปอยหมี่ที่แก้วเสร็จ ซึ่งใส่ก่ง แล้วดึงเจียนผ้ามาผูกติดกับหลอดที่อยู่เข็มใน ใช้มือปั่นหลอด หรือใน โดยการหมุนเวียนซ้ายไปตลอด
3. เมื่อครบขีดของลายทันที แล้วปลดออกจากหลอดหรือในเก็บไว้เพื่อทอดต่อไป

อุปกรณ์การปั่นหลอด

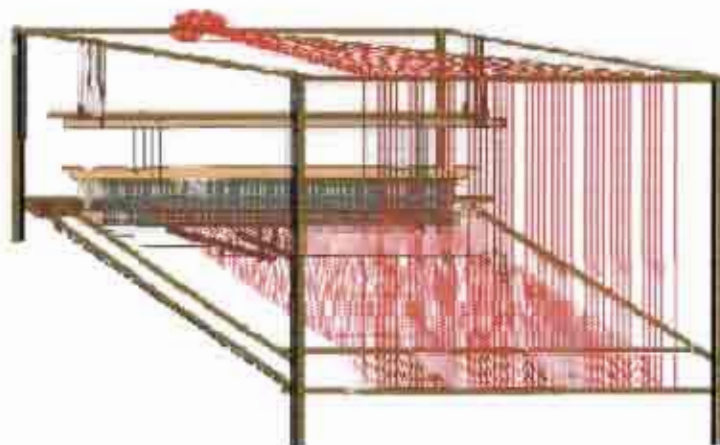
7. ขั้นตอนการสืบซูก

1. นำเครือฝ้ายที่ย้อมสีเสร็จแล้ว มาวางเพื่อตั้งให้เส้นฝ้ายตั้งเท่ากันจน
2. นำเครือฝ้ายที่ตั้งเท่ากันแล้วมาค่อใส่พิมพ์ โดยการผูกติดกับกกซูก (กกซูก คือ ปมผ้าฝ้ายเดิมที่ทอติดไว้กับพิมพ์ โดยไม่ตัดออกเพื่อที่จะต่อเครือซูกไว้ทอครั้งต่อไป)

8. วิธีการทอซูก

1. นำพิมพ์ที่สืบเครือซูกแล้วไปกางใส่ก๊ โดยตั้งเส้นฝ้ายตั้งสม่ำเสมอทุกเส้น
2. ซูกที่กางเสร็จแล้วจะต้องเรียงเส้นฝ้ายหลังพิมพ์ โดยแยกเส้นฝ้ายออกไม่ให้ติดกันความยาวประมาณ 1 เมตร
3. นำไม้หลาวกลม 2 อัน เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 0.5 ซม. มาสอดกันให้เส้นฝ้ายของเครือซูกไขว้กันเป็นกากบาทอยู่ หลังพิมพ์ เพื่อให้เลื่อนพิมพ์ไปข้างหน้าในเวลาทอได้สะดวก

ข้อมูลประวัติทีมวิจัย

นางบังอร ชนะพจน์ หัวหน้าที่มวิชัย

ประวัติส่วนตัว อายุ 38 ปี บ้านเลขที่ 32/1 หมู่ 4 บ้านโพนค้อ ตำบลรามราช อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม

ประวัติการศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6

ประสบการณ์การทำงาน/ความสนใจ

- ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน
- ประธานกลุ่มพัฒนาอาชีพสตรี
- อาสาสมัครสาธารณสุขฯ (อสม.) ได้รับรางวัล อสม.ดีเด่น 2 ปีซ้อน
- ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
- เป็นผู้นำกลุ่มทอผ้าและย้อมสีจากวัตถุดิบธรรมชาติ ต.รามราช อ.ท่าอุเทน

นางพุดตา เชื้อทอง ทิมวิชัย

ประวัติส่วนตัว อายุ 64 ปี บ้านเลขที่ 50 หมู่ 4 บ้านโพนค้อ ตำบลรามราช อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม

ประวัติการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4

ประสบการณ์การทำงาน/ความสนใจ

- กรรมการกองทุนหมู่บ้าน
- ทอผ้าพื้นบ้าน(สืบทอดภูมิปัญญาเผ่ากะเลิง)
- ช่วยงานชุมชนและสังคม
- มีความสนใจและชำนาญในงานทอผ้ามากกว่า 50 ปีและต้องการถ่ายทอดความรู้ให้กับ

เยาวชน

นางนำ วงพล ทิมวิชัย

ประวัติส่วนตัว อายุ 38 ปี บ้านเลขที่ 45/1 หมู่ 5 ตำบลเวินพระบาท อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม

ประวัติการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4

ประสบการณ์การทำงาน/ความสนใจ

- กรรมการกลุ่มแม่บ้านพัฒนาเกษตรกร
- ทอผ้ายกดอก
- ประกอบอาชีพเกษตรกร ทำนา ทำสวน
- เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญด้านการทอผ้าฝ้ายพื้นบ้านมานานนับ 10 ปี

นางอ่อน เสนาสี ทิมวิชัย

ประวัติส่วนตัว อายุ 48 ปี บ้านเลขที่ 34/3 หมู่ 5 ตำบลเวินพระบาท อำเภอท่าอุเทน จังหวัด
นครพนม

ประวัติการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4

ประสบการณ์การทำงาน/ความสนใจ

- กรรมการกลุ่มแม่บ้านพัฒนาเกษตรกร
- ทอผ้า, ถักลายผ้า
- ช่อมสักรรมาชาติ

นางยา เศรษฐอน ทิมวิชัย

ประวัติส่วนตัว อายุ 53 ปี บ้านเลขที่ 60 หมู่ 5 บ้านหนองไฮ ตำบลรามราช อำเภอท่าอุเทน จังหวัด
นครพนม

ประวัติการศึกษา ประถมปีที่ 4

ประสบการณ์การทำงาน/ความสนใจ

- ทอผ้ามัดหมี่, ช่อมคราม
- ประกอบอาชีพเกษตรกร ทำนา
- มีความสนใจที่จะถ่ายทอดความรู้และอนุรักษ์ลายผ้าพื้นบ้าน

นางนวลจันทร์ เสนาสี ทิมวิชัย

ประวัติส่วนตัว อายุ 55 ปี บ้านเลขที่ 8 หมู่ 4 บ้านโพนค้อ ตำบลรามราช อำเภอท่าอุเทน จังหวัด
นครพนม

ประวัติการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4

ประสบการณ์การทำงาน/ความสนใจ

- กรรมการกลุ่มพัฒนาสตรี
- กรรมการกองทุนหมู่บ้าน
- ทอผ้ามัดหมี่